

INCIPIT LIBER XII.

ANNVS CVRREBAT POST MILLE
 quadringētos sexagesimus, cum Pius summus pontifex
 animo dolēs amissum oriētis Imperiū, audiēsq; cōtinuo
 Christiani nominis ferocissimū hostem Turcū in Chri-
 stianas prouincias ditionē propagare, Trapezūtino im-
 peratore uicto: cum pene nihil reliquū esset de orientali
 imperio, quod non ille occupasset, de bello eidem infe-

a
 rendo cōcilium indixit Mātuanum. Cōuenere frequētes principū orato-
 res. Aderant inter alios Franciæ regis nūcij: qui magna & acerba oratio-
 ne inuecti, querebantur Neapolitanum regnum ab iusto hērede transla-
 tum in Ferdinādū bastardū Aragonēsem: Quibus longiori responderat
 ipse sua uoce Pius: Extāt ambæ orationes. Sed tum eo cōuentu nihil fru-
 ctuosius agebatur, q̄ ut immanissimo Christiani nominis hosti bellū indi-
 ceretur, deq; ratione gerendi multa sunt cōstituta. Sed optimi pontificis
 uolūtātē nō sunt sequuta principū seculariū, ut deberāt officia. Impera-
 tor quieuit: ceteri nihil ardentiores. Vnus Burgūdiæ dux Philippus polli-
 ceri operas uidebatur. Sed quarto demū anno, quod dicemus, res intenta
 per mortē pontificis euanuit. Interim uero in Saxonia Wilhelm⁹ pater
 & Fridericus filius, duces Brūswickcēses, opidanis Luneburgēsi-
 bus, q̄ ad poterant, aduersantur, ob non paritionē literarū apostolicarū, brachiū secu-
 lare intentantes. Friderico duci uenerant in manus currus quatuor mer-
 cibus onusti: qui cum Luneburgum pertransissent, creditum est, quia sic
 credentibus expedire uidebatur, q̄ Luneburgensiu res extitissent, aut q̄
 iuste ceteri propter participationē cum illis, eadem quē illi, damna paterem-
 tur: Tenti sunt ut cuncq; & merces distractæ sine precio, distributione mi-
 litari. Fraudati tñ ferunt qui cepere, cum crederēt omnia esse in mercib⁹.
 Plurimū inerat argēti, quod Marinus apostolicus nūcius in Suecia cor-
 rasit. Sed quid facerēt: quādo qui cōmutaret in merces non esset, eo con-
 tentos oportebat abire. Fuerūt & alij, nō inde longinqui quatuor curr⁹:
 sed proximarū urbiū Göttingen, & Northem p̄sidio defensi abibant.
 Erant pro his rebus cōuentiones ad placita plurimq; sed merces distracte
 semel non redibant. Inde principali putant honorī maculā inustā: q̄ non
 iustam p̄dam pro iusta sit in suos partitus. Cōtenderat eo tēpore Lan-
 grauius Hassiæ occupare opidū Embica: q̄ nō nihil in eā haberet questio-
 nis. Sed principes eorū dñi Albertus & Henricus duces Brunswickcenses
 de Grubenhagen, quātis poterāt armis, & uicinę urbes Göttingen, Nor-
 them, Goslaria, Brūswicū tulere suppetias, Hoc cū Hasso cōpertū haberet
 retro tulit pedē. Per idē tēpus, cū ecclia Mogūtina insigni clade, duos ha-
 beret pōtificates electos in discordia: Pius papa qui nosset opes ecclies du-
 dum in Germania uersatus, annatā extorsit acerbis: Sed Dietherus de
 Isenborg, qui potior in iure uidebat, dum, ut ferunt, annatā pro arbitrio
 papę nō soluere, & de nō sollicitādo pro cōcilio sacm̄ p̄stare recusaret,
 cōfirmationem iam datā papa retraxit, & emulo suo cōtulit Adolpho de

Naffow. Nihil actum uidebatur apostolica cōfirmatione, quā uterq; te-
nebat, nisi arma uenissent in mediū. Dietherus urbē & arces habebat poti-
ores. Cōcurrerunt aliqñ armis in acie, uicta pars Dietheri cessit. Deinde
oppugnata ciuitate, captaq; armis auxilio comitis Palatini de Reno. Die-
therus cum nihil hostili molitione persentiret, pene in ipsa quietis suę sede
intercæptus est, calente adhuc lectulo unde dilabebatur. Sequitur est in
maiores urbis, qui partem tutati sunt Dietheri. In miserā seruitutem urbs
pridem libera redigit: Euanescit omnis mercatura: Retrahūt enim se mer-
catores de locis in quibus arma dominant. Omnium portarū clauēs ad unū
sub noctē deferunt urbis præfectū: qui omnia pro suo arbitrio moderat.
Is uocat in cōcilium quos delegerit: Officia omnia in urbe partitur unus,
ciuibus in omnē subiectionem perductis: Archiepūs cum clero dominat.
Rebus tñ inter emulos cōpositis, Dietherus deputatas sibi accæpit arces
cum prouentibus, certus, si ad eū diem peruenerit, de Adolphi successio-
ne: idq; post sextū annū euenit. Tum enim Dietherus mortuo Adolpho
reddidit ecclesiæ: sed in quā seruitutē ciuitas propter eum uenerat, in ea reli-
quit: Arcem quoq; ad Reni fluētā iuxta ciuitatē extruit, quę pro freno sit
ciuitati, nequando resurgat in pristinas uires: Publicū inibi erexit literarū
palladiū: Stipendia & præbendas deputabat doctorib; & magistris in eo
desudantibus opere literarię.

CA. II.

Exagesimussæcūdus erat annus a Christo post millequadringen-
tos, cum Wilhelmus dux Brunswickcēsis se immisceret bello qd
erat inter Mauriciū & Gerhardū fratres comites de Oldēborg,
inuitatus ab amborū fratre rege Danię Christierno: qui fauerat Gerhar-
do de dominatu Delmēhorst, quē uterq; uendicabat. Mauricio suppeti-
as tulere Bremēses, & comites de Hoya: Qui magna stipendiariorū manu
obsederūt arcē Delmēhorst, fame expugnare conati, qñ armis non licuit.
Christiernus rex amborū frater, literis & nuncijs egit apud epūm Mona-
steriensem, & ducē Wilhelmū, ut partes Gerhardi, qui premi uideretur,
adiuuarent. Cuncq; iam obsessā arce Gerhardū fame laborare non ignora-
rent, statuūt cōmeatus inuitis obsidentibus importare. Audierāt obsidē-
tes magno agmine uenire Wilhelmū ducem, cauerūtq; ne obsidentib; su-
perueniret. Cum fiderent armis, q; uiribus essent fortiores, uictoriā sibi ex
hoste promiserunt, si aperto campo dimicarēt. Obuiā progressi in mericā,
ad uadum Siberg. Ibi dux ubi aduentare hostes sensit, circūduxit agmē,
nec frontem prebuit, donec a tergo hostes in cōspectu solē haberent. Cō-
misso prælio, durum oritur certamen, deiectusq; aliqñ dux iumento, hosti
subditus uidebatur: Sed aderant frequētes ex illius fidelibus, qui cęsis his
qui propius urgebant, ducē restituere. Post plurimū laborē, uariante sepe
fortuna, dux uictor permansit. Capti duo de Hoya comites, plures cęsi in
acie corruerūt. Wilhelm; ante initum cōflictum aliquot auratos milites
creauit: quib; uictoria hoc præstitit, ut acceptū honorē retinerent, alioqui
euacuandū. Cōtrouersia inter fratres extincta est anno proximo, cum cō-
uenissent in ciuitatem Verdensē; Ibi omnibus ex æquo cōplanatis, capti

ui quoque laxantur. Accepit autem ex conventionem fratrum Mauricius Delmenhorst: que res plurimum grata fuit Bremensibus, & quorum mercatores uia publica iter terebant. Gerhardus enim ea lege natus est, ut mercatores non amaret. Et quum in Oldenborg ille comaneret, inuenire tamen ex illius satellitio frequentes uiam, ut in nemore inter Delmenhorst & Wildeshusen, crebrius quam mercatores uellent, compararet, celeri mercatu res multas permutantes. Opidani autem de Wildeshusen satis infesti Gerharδο & suis, ei crebris certaminibus conflistant: quos ille per irrisionem Grecos consueuit appellare. III.

Ernhardus dux inferioris Saxonie, ex multis fratribus nouissimus,

h diem suum per hec tempora obiit, relicto filio Iohanne, qui hodie uiuit, relicto nunc terre gubernatulo uni ex filiis Magno: Ille autem in

Racebargo quietus agit. Misit hoc tempore summus pontifex per Germaniam legatos, qui populum ad arma in Turcum uocarent. Erat autem sexagesimus quartus post millequadringentos. Sed ea res imprudenter, uel promulgata, uel accepta est. Imperiti predicatorum inermes uulgo excitauere, quasi omnia illis in promptu futura uiderentur in terris ad quas properabant. Venere pannosi, inermes, inopes, emendicantes cibum, qui in Turcum ducebantur. Risere Itali, & merito quidem simplicitatem, ut solent, Alemanorum, quod sine armis, sine comestibus properaret, ad tam difficilem, longinquamque expeditionem. Venere multi Venetias quasi ilico nauibus euehendi. Inde nonnulli Anconam, quo audierant uenturum pontificem. Maior numerus Romam petebat: Magna colluuius hominum, ad bella male procinctorum. Quid faceret pontifex, ut redire faceret inutile bello turbam? Dedit illis benedictionem & plenariam remissionem. Multi in itinere fatigati, inedia exhausti defecerunt: alij ex itinere, cum quid gereret audiret, redierunt. Nec Philippus ipse dux Burgundie, qui sepe & multum pontifici promiserat, & uoto se, ut ferunt, ex morbo constrinxerat, uenit. Papa Anconam delatus, ibi ducem Venetiarum prestolat, febre corripit: Et cum uidisset illum in portu nauigantem biduo post defecit: Pecunie ad eam rem a pontifice collecte, ex constituto eiusdem, partim Veneto duci, partim regi Ungarie fortissimo principi, ad supplementum sue expeditionis, que illi in hostes crebra fuit, permittunt. Pius tamen priusquam Urbem excederet, beatissimum Andreem caput allatum, summa ex capite ueneratione: quod Thomas Paleologus uir nobilis aduexit, cum timeret, ne in manus impiorum hostium perueniret. Pius summa deuotione exceptum, cum flens flenti traderet, in Urbem uexit: insigniuitque locum ad pontem Miluium, ubi tradebatur: in quo idem pontifex suauis oratione in laudem apostoli habita, que extat, plena uenerationis & honoris obsequia illi impendit, recondens honorifice in templo diui Petri, in capella Gregorij: que est intrantibus leua ubi Pius ipse requiescit.

CA. III.

Ernhardus dux Luneburgensis, Friderici religiosi principis filius,

b que pater uolentem de administratione ecclesie Hildesemensis, cui per annos sex presuit, transfudit, data illi coniuge filia Ottonis comitis de Scowenborg, ad regimen ducatus patre cedente peruenit. Vacabat pater extruendo fratribus Minoribus de obseruantia Tzellis monasterio:

ibique in exercitijs deuotionis sue gauisus, cōsenescere meditabat: Sed Deo aliter uisum. Nam Bernhardus, quē diximus, fili⁹ eius, accepta uxore non diu permansit in humanis: fraterq; Bernardi adulescēs egregi⁹ Otto, ad regimen patre iubēte puenit. Is accepta uxore filia comitis de Nassow, ex ea filiū reliquit Hēricū, qui hodie ducatu preest. Prima Ottonis militares terre sue, qui per cōtemptū patris ei⁹ Friderici māsuēti principis, intumere: Nam in iumentis suis sublimiores, & in omni apparatu cultiores incedebāt: Vnde factū est, ut qui patrē cōtēpsissent, Bernhardū nō diu presidentem habuissent: huius quoq; adulescētiā Ottonis, leuius penderūt. Sed animosus iuuenis, non passus cōtemni: bellū excitauit in eos. Integre erant militariū familię, quę se duci opponerēt. Schulēborg, Bertenslen, capita fuere: quibus affines & cognati non defuere. Dux autē copijs cōparatis, duxit in eos: Non ausi in aciem prodire latitabāt in suis diuerticulis: Ipse autē terrā & prædiā peruadens, ferro & igne uastabat: ingressus terrā palustrē opulentā, ubi nemo meminerat hostile aliquid intentatū, perfecit ut primi ipsi ad petendā gratiā & finē bello prosilirent. Magnificatus est princeps egregius & honoratus inter omnes: cum equitatē coleret, latrocinijs terrā suā purgaret. Sed inuida facta tulerūt illū ante dierū suorū dimidiū: Et coactus est pater grādæu⁹ post duos filios, quos premisit, dimissa quiete, quam ambierat pro paruulo nepote gubernacula resumere: que etiam tenebat in finē usq; uite sue. Iohānes interim dux inferioris Saxonie, Bernardi filius, per hæc tempora accepta uxore de domo Brādenburgensi, filia Friderici senioris principis electoris, affinitatē inijt, qua speraret ad honorem quo depulsus erat aliquando redire: nam superioris Saxonie principes ipsi Misinēses marchiones, cum ex Sigismudo Imperatore auunculo suo, ducatum cum electurę dignitate suscepisset: non sunt passi, uel titulū renouare apud uerā lineā ducum Saxonie: quōs Karolus. III. Sigismūdi pater, eam fæcerit etiā inter tum dissidētes principes cōcordiā: ut alternis uicibus ad electionē utriq; uocarent: Sed id, ut dixi, uel ignorare, uel abolere alij uolebāt: Per hūc uero socerū suū, in spem uenerat Iohannes, ad ea quę iusticia sua deposcit, aliqñ redire. Sponsam illi inuexit Hēric⁹ dux Magnopolēsis, qui amitā spōse teneret cōiugē, Friderici marchionis sororē: Aderāt multi ex Marchia proceres: Felix hoc cōiugium multiplici prole utriusq; sexus, quorū maior pars etiā nūc extat. V.

Iohānes Monasteriēsis epūs, dux Bauarię, hoc tempore trāslatus est in ecclesiā Magdeburgensem, postulat⁹ a capitulo, uir religionis amans, succedēs Friderico, eiusdē obseruātissimo: Erat is Fridericus comes de Bichelinge, qui cum in curia uersaret, Guntheri predecessoris sui, in seculari habitu uidebat de foris uanitatib⁹ seculi dedit⁹, comam nutriēs, quę colla crispans flagellaret: uenationibus & secularib⁹ rebus non abstinens. Sed nouerat Guntherus cor eius rectū ad Deū: unde factū est, ut cum Guntherus in extremis ageret: adessentq; illi, qui familiaris eū ex canonicis & militarib⁹ diligerēt uenerarentq;: ortusq; sermo est, quis ecclesiā post illū susciperet tuereturq;: hoc ille cum audisset: Su-

mite, inquit, si me cōsultis. Fridericū de Bichelingen, non hoc intus agerem
 quod p̄fert in oculis omniū. Ille obdormiuit: Canonici sequuti con-
 silium archiepiscopi sui, elegerūt Fridericū, tenuiter quidem literis instru-
 ctum, sed religionis plenum: Fouebat in theologia magistrū Henricū To-
 ken Bremensem: qui & necessarijs literis instruxit, & omniū religionis cō-
 silio formauit: Omnia suæ diocesis monasteria ille aggreditur reformare,
 & in maiore parte profecit, optimū relinquēs apud omnes testimonium.
 Huic succedens Iohānes non minor erat in feruore religionis: Quę agēda
 reliquit p̄cessor su⁹, ille impleuit, princeps omni ordine, pbādus. Interea
 Otto dux Luneburgensis cum bello decertaret aduersus suæ terræ Mar-
 chieq; militares, inter alia quę uastans hostib⁹ fecit incōmoda, arcē Hid-
 defacker in deditiōnē accepit, absente Wernero de Bulow, qui tū in terrā
 sanctam est peregrinatus. Fama fuit, siue absente dño, siue etiā p̄sente, fa-
 uisse illum plurimū Magnopolēsis: qui alqñ transito Albi, per uadum
 aut etiā per nauigia in terra Luneburgensi quęstum facere: cum uicissim
 alij trans Albim in hanc nostrā ripam dilapsi, instarent suis lucris: Sed eo
 bello uicissim quoq; duci sunt illata incōmoda: Priores tamen de pace, ut
 diximus, agebant militares: & in proxima quadagesima eā sunt assequu-
 ti, arce dicta p̄manēte in manib⁹ principis. Quo tēpore Lantgrau⁹ Hassig
 magna stipatus manu Misnensiu, Bohemorū, Vngarorū, Hassonūq; du-
 xit in Symonē Paderburnēsem: Sed ille auctus copijs episcopi Hildesemē-
 sis, & Bernhardi dñi de Lippia, qui frater erat Symonis, quiq; germanam
 Ernesti de Scowenborg cōiugem teneret, expectauit ut exciperet uenien-
 tem: Erat enim de finib⁹ & limitib⁹ cōtentio. Vbi audiuit Hassio paratos
 esse cōgredi Westphalos, passus est causam intercipi: & factum est p̄inde
 ut multa inde sequutura mala p̄uenirent: cū ad arbitros poti⁹ in iure,
 ad milites in acie dirimēda causa perueniret. Inter p̄digia tum numeratur
 est, q̄ in arce Kalenberge sanguine pluit: Visę sunt guttę in peplis mulierū
 & stramine, quod iuxta erat. Deinde die Veneris ante festum Crucis ipsa
 meridie, uisus est sol sine splendore in lasurio. Fridericus per idem tempus
 dux Brūswickensis, q̄ impeteretur super rebus mercatorū, quas nuper in
 sua cōmoda diceretur cōuertisse, cum uideretur iniuste impeti, uoluit da-
 re querulantibus causam iustiorē: alijs tum curribus in arcem Euersteen
 ex uia publica deductis: unde asperata sunt bella inter duces & ciuitates
 Saxonie.

CA. VI.

Erhardus de Oldēborg frater regis Danie Christierni, circa hec
 g tempora intrauit in Holsatiā, deposcens ex terrę militarib⁹ XL.
 millia nummū, quę expromissa dicerentur ei in assumptione fra-
 tris Christierni in Holsatiā: Nam cum essent fratres ipsi tres ad eam suc-
 cessionem, æquo iure propinqui, ut cederent fratri Gerhardus, & Mauri-
 cius, eam acceperant promissionem. Iam Mauricio factō de medio, solus
 Gerhard⁹ insolidum summā petebat: Aberat rex longe in regnis: Ex mili-
 taribus nemo fuit, qui uel haberet, uel expromere uellet, referentibus cun-
 ctis causam in regem. Gerhardus arces occupauit, hospitaliter ingressus,

utpote regis frater, & de quo nemo sentiret alia q̄ amica & modesta. Ille, ut erat callidus, multorū sibi animos conciliauit. Euocatus tamē rex, cum quid gereretur intelligeret, non diu aberat, & coetum nobiliū & p̄latorū agebat apud Kilonē opidū: Ibi p̄senti Gerharδο & acceptanti cōstituti sunt termini dierum ad accipiendā expromissam pecuniā: factaq; cautione, tum uisus quiescere nihil intentabat, rediens in suā ditionē: nam illi tum res erat in cōtrouersia cum Bremensibus, qui archiep̄m suū concituere in eūdem, & in bellum sequuti sunt eū: quod in nostra Metropoli diximus. Captus est tum in Holsatia comes de Mansfelde, hoc solū p̄tendentibus qui c̄perant, q̄ in aliena terra sine cōductu trāsiret: Pulchra nimirum capiendī ratio in terra inhospita. Venerat is in Holsatiā deducens amitam suam Dorotheā, relictā Adolphi ducis: securū in ea se prouincia ac in sua rat⁹ q̄ nihil hostile sentiret. Quæta est super ea re Dorothea regi Christierno, cui puero multa fæcit in domo mariti bona: Videbat rex moueri querimonij illius, mandabatq; capiēti ut relaxaret: Sed qualibet ratione, quæ iusticiā & equitate incertū, cōstitutum est, q̄ nisi quatuor aureorū millib⁹ solutis, a sua captiuitate non laxaretur. Ardebat tum bellum in Saxonia inter principes Brunswickenses, & urbes illarū partium. Erant in eius fœderis societate cōmunitates, Magdeburgēsis, Hallensis, Hildesemēsis, Brunswickensis, Gollariēsis, Honouerēsis, Gottingensis, Northemēsis, Embickcēsis. Causa belli tanti, q̄ Wilhelmus dux cū filijs brachium intentans seculare ex literis apostolicis persequēbat Luneburgenses, nōnullos cum mercibus currus uelut Luneburgensiuū bona tenuerit: immo filiū Fridericū tenentē defenderit: Illa inducti equitate, q̄ iam in participantes processum dicerēt, nec abstinerint mercatores regionū a cōmercio cōtumacis opidi, uisum est principibus iustū & sanctū, quod mandato summi pontificis peragerent, etiā si Saxonix urbibus uideretur iniquum. Qua ex sentētiarū diuersitate, peruentū est ad arma. Occupaure urbici arcē Hardexe cum opido, inde magna uastitate edita: In Ricklingen, & Nouā ciuitatem igni ferroq; seuitū est: Postero deinde anno non minora incōmoda irrogantur ducibus. Sed Fridericus marchio Brādenburgensis, ex cuius sorore geniti essent duces iuniores, non passus diutius terram uastari, euocatis partibus in Quedelenborg pacē firmauit qualibuscunq; conditionibus: Damna damnis sunt compensata: Sed nihil ad mercatores.

CA. VII.

Ohannes archiep̄s Magdeburgēsis, intellecto q̄ nōnulli milites uicing ditionis pannos magno pondere ac numero (erāt nouem ac decē quadraturę, Terlingos uocant, talorum similitudine compactos) in sua suscepissent, qualicūq; in eos, qui aduexerāt, causa p̄tensa: Magna enim pecuniā magna tētatio est: Eam tum reor extitisse potissimam causam: Sed archiep̄s non passus rem mali exempli in suo impunitam esse, ciuib⁹ suis in societate agminis assumptis, obsedit Caluorde, certus non abire, nisi rebus ex sententia gestis, Brūswickenses & ipsi cum Henrico suo duce aduenere, oppugnationē roborantes: Sed prius q̄ expu-

gnaretur, obsessi cum rebus diffiderēt, deditioe facti, pacti sunt in columitatē, reb⁹ omnib⁹ ad unguē restitutis. Erāt hi pāni mercatorū de Wratisslauiā, ac Magdeburga, sociorū. Quo etiā tēpore, Luneburgenses graue, quod in eorū urbem constituit Imperator uectigal, exigere nitebātur. Sed non sunt passi uicinarū urbiū ciues. Cuncq; diu refragarent, nec Luneburgenses quiescerēt, remisso retrorsum sale, quod opidani in urbes uendiderant, destituere impositū uectigal cū magno murmure: Hęc una erat uia cōtumacium perdomādorū. Per quod etiā tempus Gerhardus de Oldenborg in Holsatiam reuersus, omnia administrabat pro rege fratre, illo non mandāte, marescallus eius specie ipsa, sed reuera in se, qđ exitus monstrauit, deriuabat omnē principatū. Rex autē, cum ad cōstitutum terminū magnā a Lubicēlib⁹ pecuniā mutuā accepisset, dedit fideiussores ex pce ribus Holsatig, hac lege: ut nisi in cōuento termino pecunia renumeraret, Lubicensibus permissa est facultas euocandi fideiussores in suā urbē, non egressuros, nisi solutione peracta: Inde factū est: ut multi pro rege expenderēt omnē facultatē, seq; ac liberos, in extremā pauperiē, qđ dictū miserū est, redegere: Erāt qui non sine causa expenderēt, qđ ante sine merito susceperant: Sed aliorū infelicior sors, qui cū nihil ante a regia munificētia essent ditiores, cogebant tñ ad implendā fidē, quā habuere rebus chariorē, oīa sua pdere. Gerhardus interim comes de Oldēborg in Holsatia paulatim auxit uires: Nā oīa terrę presidia iam erāt in manib⁹ eius, Gortorpe, Rendesborg, Zegeberge, Hanrow, Rustica plebs per agros mirū in modum Gerharo afficitur: maiores de militia illi aduersant, nescientes si de regis ista cōsilio procedant, ut domineat pro fratre frater: Nūcijs ac literis apud regem egerunt, ut ueniret in Holsatiā, nosse cupientes, cui dño parent. Pateretur quidē rex fratrem pro se administrare terram: sed omnia pro potestate agere nō ferebat. Euocauit fratrem rex iam in Holsatiā descēdēs: Cōuenere in arcem Zegeberge. Gerhardus satis sibi cōscijs factorū, dubitauit in arcem ascendere: Fret⁹ tñ fratris facilitate: & qđ rogare poterat id quod modeste postulabat, cessit, ascendens: ibicq; seruat aliqđiu non captiui specie, sed diligēter custoditi. Regina muliebriter illi blandita, suasit, ne graue duceret paucorū dierū patientiā: Tum rex pcuratis reb⁹, ut pro tempore pecuniā, quam expectabat Gerhardus acciperet, & in suā se ultra Albim transferret ditionem. Quo tempore papa Paulus nihil intermisit, quod ad expeditionē in Turcū ptineret, predecessoris sui Pij inchoata perfæcturus: in quā rem publicas in Vrbe stationes & supplicationes habuit cum populo: scripsitq; Imperatori, ut euocaret principū conuentū in locum cōpetentem, in quē ipse legatum suum plena mitteret facultate. Qui cum in Nurenbergā esset indict⁹ cōuent⁹ ad diē Iacobi, paucis cōparentib⁹, tendit in diē pximū Triū regū in Ratisponā: Sed tātundē etiā tum peractum est. Aderat Frānciscus Picolomine⁹ cardinalis: cui⁹ nomine Iohānes Antoni⁹ Cāpan⁹ in cōuentu principū, mira tornatā arte, habuit orationē, plenā laudibus antiquę Germanię: Sed nihil cum Fabio Maximo cunctatore.

Imperator deinde Frideric⁹, cōmonitus a summo pontifice Paulo, Ierlicū regem Bohemie, a se declaratū hereticū, & regno depositum, insectatur armis: Sed preualuere, ut cōsueuerant, Bohemi: Exercitū, qui ab Imperatore missus illos inuaderet, retro pepulerūt, & in ipsa Austria cōfligere pro patria, qui aliena ibant impugnare cogebāt. Aucti tñ. Australes maioribus uiribus institere hostibus, Sed rex Bohemie expectandū non putauit. Rex aut Vngariæ Matthias satis pro sua uirili perfidos insequitur, incendissetq; magnā procerū partē in molendino in quod se receperant ex fuga, nisi ab Alberto Misnæ marchione, & duce Saxonie reuocaret: Is enim erat gener regis. Quo etiā tempore, Karolus dux Burgundię insignem ciuitatē Leodiēsem expugnauit: Erāt qui pderent illi, ut ferunt urbem: sed reddidit ille iusta premia proditorib⁹ iubens cedi gladio: Seuiuit aut sine exemplo in eam urbē: Cōiūxit enim agmina sua cū rege Francie: qui cū uenisset pro Leodiensibus, cōuersus cœpit eos cum duce oppugnare. Preter omniū ergo spem, rex qui aliqñ Leodiēses in foedus admisisset, cōtra illos pugnabat. Rebus omnibus pene desperatis, urbici rogāt epū suū, quem ante contēpserāt, & pro quo dux omnia habebat: ut se bello mediū interponat. Recusauit ille, q̄ maxime propter se suscepisset Karolus tātū bellū. Tum arma corripuere furētes, ausi in aciē prodire, q̄ munitioni urbis nō bene fiderēt: Sed collatis prelio manib⁹, facile a militaribus uiris, ciues, multi a plurib⁹ statim superātur: Strages maxima editur in campis. Tum superextantes cedi fuga dilabunt in urbem: Sequuti uictores seuiūt in omne genus hominū, iam satiati sanguine, nō dum tñ expleta indignatione: Mulieres dorsotenus colligatas in profluētem misere Mosam, impositas nauigijs sine numero mersere. Erat ex principibus qui ingentē numerū ere, sed paruo, mercaretur, donauitq; libertati. Tum Peronā (insigne erat fusile ex auricalco, q̄d in libertatis argumentum foro erexere) insigni forma cum inscriptione carminū iussit Karolus uictor auahi, ac in Brugensem urbē deportari: Stabatq; omni tēpore Karoli in loco, ubi ad bursam (ut uocant) cōueniūt omniū nationū mercatores circa meridiē, loquētes de mercaturis: Sed Mxaimilian⁹ iā rerē potitus post Karolū, pmisit Leodiensib⁹, ut in suā referrēt urbē. Discite mortales iusticiam, non temnere diuos.

CA VIII.

Libertus Mindēsis epūs per idem tēpus, cum comitib⁹ de Hoya paruelib⁹ suis, assumpto etiā in societate belli Friderico de Brūswico duce, hostilia nūciauere comitib⁹ de Scowēborg: in quorum parte Ernest⁹ frater epūs Hildesemēsis, Symon epūs Padeburnēsis, frater eius de Lippia: Odiosum bellum, & cum magno partiū incōmodo gestū, in quo non aliud, q̄ alterna damna quererent. Non satis constabat inter omnes, qua de re belligeraretur, nisi per alterna odia. Cūq; exaturati mutuis essent incommodis, & terrę miserę essent deuastatę, parilitate damnorum inuicē cōpensata, ad concordia rediere, pene non uolētes: Nam in eam rem cocis, atq; cellarijs, magna est attributa potestas. Quo tēpore Henricus dux Brūswickcēsis, Wilhelmi frater, unicā filiā despondit Wil

helmo comiti de Hēnenberge. Solennitas nuptiarū Brūswico peragitur. Multa undiq; nobilitas ibi cōfluxit: Duo millia ducēti numerati sunt aduenientiū militares equi. In Holsatia interim Gerhardus regis Danię frater, iam a militaribus non satis amatus, cum terram animo relinquere non posset, apud rusticā plebem, cui semper erat charissimus, intentabat suā augere potentiā: Ingressus Phrisiam, eam, quę ab Eydora nomen habet, cōuocatis maioribus, ostēdit de uoluntate esse regis fratris sui, ut eum populū haberet in potestate, uterēq; illo ad edomandā regi contumacitatē, & pręsentis literis regis, quę hoc sonare uidebant, nemini dubiū reliquit, fratres unū sentire. Itaq; populus istē promptus iurauit in uerba Gerhardi. Rex ubi cōperit, alias misit literas, quę uolūtātē eius plenē declararēt, coarguens quod factū audierat, de sacramētis Gerhardo pręstitis, nec distulit rex aduentū suū: Qui ubi cōuocauit militiā suā, uicinas quoq; Holsatię urbiū cōsulares, Lubicę & Hāburgi, cōsiliū eos fecit in fratrem participes. Intellexit enim, q̄ ille se insinuasset & inuiscerasset Phrisijs & palustribus Holsatis, in Wilsria, & Crēpis, q̄q; difficulter ubi cōspirarent, illis resistetur. Tum uero cessit Gerhardo fretus cōstātia & fide Phrisiorum, q̄ etiā in absentis fide pmanerent, ut alio tempore rem meli⁹ procuraret. Cuncq; cerneret palustris populus regem cum omni militia & uicinis urbibus unū sentire: & si diu restiterint, non ausi tamē tentare belli fortunā sine capite, ad regem satis inuiti, renouatis sacramentis, redierūt. Cum medio tempore Gerhardus comes implicitus esset bello Bremēsiū, quieueret Phrisij: quod in Metropoli diximus: Sed post duos annos cum agerēt secundus & septuagesimus, inuitatus ab Holsatis palustribus & Phrisijs Gerhardus, per mare redibat in locum Husen, aptatas trabes aduehens, quibus repentine poterant erigi munitiones. Rex autē ubi intellexit, cum celeritate opus esset, priusq; cōualesceret hostis frater, usus ciuitatū armatura, duxit in Wilsriā: & quos cōprehendit ex aduersę factionis capitib⁹ iussit gladio feriri: Elapsus est aut uir primari⁹ Hēneke Wulf, peruenit in Thietmarsiā: Ibi non diu post, cum consueta sibi uteretur insolentia, cęsus est: bona eius sunt cōfiscata. Gerhardus furtim dilabitur, rege etiā, q̄ frater esset, dissimulante: & per longa deuia rediit in sua: non iterum reuersus in Holsatiam.

CA. X.

Cclesia tum Hildesemensis graui motu quassat, cum duo in discordia, uacante ecclesia, eligerentur, Hermānus Hassię Lantgrauius: Is qui iamdiu tenuit ecclesiā Coloniensem, quē dñs prępositus cum aliquātis cōsortib⁹ elegit: & Hēningus de Domo, pridē eiusdē ecclesię decan⁹, quē maior capituli pars assumpsit. Is in persona adijt summum pontificē, cōfirmat⁹, & in Vrbe cōsecrat⁹: Reuersus autē ad ecclesiā, honorifice excipitur a capitulo. Sed militares terre, qui arces tenerēt ei refragantur. Res in apertū bellū exijt. P̄o Hēningo stabāt duces de Brūswico Fridericus & Wilhelmus, & Bertoldus Verdensis ep̄s cum ciuitate Hildesemēsi: Sed cum facile cederet Hermānus Lantgrauius, q̄ bellum refugit: pręposit⁹ cum militia euocarūt Balthasar ducē Magnopolensem

ut administrator effecit: quia necdū legitimos annos attigerat, ut esset episcopus. Venit ille cum paucis suorum, & in arce Peyne sese cum præposito collocauit. Interim magnū erat luctamen partiū leuia prælia multa sunt cōserta. Hildesemēses anno integro obsederunt arcem Sturwold, erectis ibi munitionibus, & fame cōpulerāt custodis arcem dedere: quā illi Henningo episcopo suo cōsignarunt. Longo tñ dissidio ualuit indignatio partium ad plenā diocesis euastationē: Capti inuicem plurimi: aliquot cæsi: uaria fortuna est dimicatū. Sed Balthasar dux post plurimū suorū laborem, rediit in terrā patrū suorū, nec sic quieuerē perduelliones: Henningū & præstantem uirū dedignati sunt tamen pontificē. Cum aut iam omnes bello fessi essent, cōcessere in ius ei⁹, admissio in possessionē ecclesię sue per annos septem. Quo tempore, Gerhardus comes de Oldenborg, in sua reuersus, cum sederet in arce Delmenhorst, uenere mercatores, qui saluū poscerent conductū pro aliquātis pānorū fascibus per terrā deuehendis: Cum illi pro xenio offerret aureos quinquaginta: nihil, inquit formidandū, salua sunt omnia: Mercatores credidere uerbis, quę ille forsan, ut erat callid⁹ ambigua protulit: Aduerunt panni itinere suo: Vbi uenere Delmēhorst iubentur in arcem perducī. Tum mercatores qui aderant, recens se ab illo pro pānis accēpisse conductū securitatē testantur, illos esse pro quib⁹ aureos numerassent quinquaginta. Tum ille insigni fidei exemplo: Vadite, inquit, plura adducite, ista sunt in tuto: nisi enim spem dedissem securitatis, non huc uenissetis: non cōsueui nisi amicorū bona in securitatē accipere: Hęc sunt hostiū meorum Lubicensiū, qui me nuper armis suis Hostaltia exturbarūt, patrimonioli utiq; terra: nisi fuissent, ego cum fratre facile trāsegissem: Vadite, inquit, plura si libet in eandē securitatē adducite, ego interim ista tuta seruabo. Ibāt illi merētes ac tristes, etiā in lucro ponētes, q̄ non ipsi cum reb⁹ tenerent. Erāt nōnulli Lubicēsiū ciuiū captiui apud eum: qui post longam in carcere calamitatē, gre uix suo sunt relaxati. Quo etiā tēpore, ingrediēte iam septuagesimo secūdo post millequadringētos, apparuit terribilis in cœlo cometes per mēsem Ianuariū in sequentē, gradū cauda multa minat⁹, quę sequuta sunt mala, leuo lumine cœlū cōtristauit. Aestate tum insequēte terribili incēdio magna pars Erfordię cōcremauit immisso igne per cōductitios, quorū erat primari⁹ religiosus quidā de ordine prædicatorū: Cōcrematę duę ecclesię collegiatę, cū pōte mercaturarū & insigni urbis parte: Machinat⁹ est homo militaris generis quidā, q̄ & urbi & lāt grauius esset infensus. Eadē estate uenerat Lubicā nobilis puella Imperatoris Cōstantinopolitani filia, missa a summo pōtifice, nauigio deducenda in Reualiā, deinde in Russiā, nuptura magno Musgouię principi. Sperauere tum in urbe prælati puellā ritu Romano educatā, & Latinis sacris imbutā, flectere maritū ad se imitandū in religionis ritu: Sed illa cogitur sequi maritum.

CA. XI.

a Nnus erat a Christo nato septuagesimū tertio post millequadringentos, cum duo omniū gratias nostrę maximi principes, alter Imperio fulgens, alter rebus gestis & armis clarissimus, Fridericus

Romanorū Imperator, & Karolus dux Burgūdiæ cōuenere in Treuerim de rebus magnis acturi: nam alia publice agebāt de Gelria, quam pridem Karolus ab Arnolde duce cognisset, deinde etiam armis sibi uendicasset, Imperatoris bona uenia poscēs infeudari: Deinde de cōmunib⁹ quibusdā Christianismi casibus: de bello in perfidū Turcū gerendo: Alia etiā clam ægere, paucis in cōcilium admissis, de quib⁹ hoc efferebatur in publicū: ut Karolus accepta de manu Imperatoris corona, rex salutaretur Belgicę Gallię, aut Burgūdię: nam olim Burgūdia, quod in Wādalia ostendim⁹, regnum erat: Potissimū uero id ferebāt Imperij reb⁹ maxime profuturū: ut Karolus per Imperiū uicari⁹, rex constitueret, ad edomandos Imperio rebelles, aut minus parētes, & ad sub iuga mittēdos, qui olim ad Imperiū pertinuissent. Sed ubi de reb⁹ non cōuenit: q̄ Imperator sine assensu principum electorum nihil super his rebus posset cōstituere: Dictu speciosum est quo se honore inuicē pręuenirēt, salutantes, deducentes, deferētes: cum interim Karolus dux, q̄ magnū haberet in armis exercitū, cessit Imperatori urbe, foris in monasterio collocat⁹: Magnis se munerib⁹ mutuo missis honorabant: sed incōparabiliter excelluere quę dux Imperatori donaret: Aliquot cameras tapetis insignes cum uehicularum quę ferrent: Sed tñ ita fuit discessum, ut nubili uultus principū annotarētur, non satis comperto, ex quibus id causis: nam multa in uulgus non prodeūt. Hēricus per ea tēpora dux Brūswickcēsis, princeps quietus, & qui arma togę posthabuit, posteaq̄ multis annis trāquillus terrę præfuit, trāsiuit ad pacē meliorē, nullo masculino hęrede relicto: Nam unicā filiā, quod dixim⁹, Wilhelm⁹ de Hennenberge comes accepit uxorem. Igitur Wilhelm⁹ senior, frater eiusdem Hērici ad suū rediit principatū, quem illi, ut suo loco dixim⁹, peregrināti, stimulo concitus Brūswickcēsum, idem Henricus tulit. Opes fertur acerruasse maximas iste Henricus ex ouibus, princeps antiqua religione, & qui patribus ueteris testamenti similaretur, monacho propior q̄ militi, rara arma contrectauit.

CA. XII.

Imperato interea Frideric⁹ ex itinere ad Urbem ad se declinātū i Christierno Danorę regi gratificatus, cōtulit Thietmarslā, terrā, ut ille pretenderat, sine dño, quę nulli pareret: & extincto comitatus titulo per Holsatiā, Sturmariā, Holsatiā, Thietmarslā unū creauit ducatum, deq̄ illo presentē ibi regem inuestiuit: quę res multorę præstabat initia laborę. Thietmarslā inde re cōperta misere nuncium, sed non satis grę instructum, qui doceret imperialem maiestātē, eam terrā esse subiectā ecclēsię Bremensi: quę etiā suis in terram præfectis uterēt: effecitq̄ nūcius, ut decerneretur citatio cum inhibitione ad regem, de non se intromittendo, priusq̄ res, quę cōtradictione facta sit dubia, in iudicio claresceret: Sed eā citationē segnis populus, & qui modicā pecuniā pro magno cōmodo non effundit, non extraxit: Ita permanisse res credita in prima cōcessione, cōciuit cladem & laborē hui⁹ anni, quo ista scribim⁹ recēsendā suo loco. Inde profectus rex per Italiā, magnis ubiq̄ excipitur honorib⁹, triū regnorum titulis insignis, & qui in sua ditioe teneret Gothos, quorę tam cele-

bre nomen ab antiquo fuit per omnes prouincias, quorū etiā opera Romę nunc uisuntur in demolienda si uoluissent urbe: Sed illi reliquere tum Romam, quā postea Italici Normāni de Apulia in eam deformitatē & uastitatem, quę hodie cernitur, perduxere. Romā ueniēs rex recipitur a pontifice Sixto in palatiū: Miraculo fuit uisentibus regis proceritas: sed prelati in scitia fuit ingrata, quā nō haberet cōmerciū lingue Latine, ut multa cum illo mutuo sermone cōferrent. Vtebatur interprete Henrico Sankenstede legum doctore, uiro satis ad dicendum accurato: qui causam regij itineris apud pontificē deposuit. Rediens autē ex ipso itinere rex, deflexit in castra Karoli ducis Burgundię, qui tum Nussia obsederat: & euocatis aliquot principib⁹, Friderico Brūswickēsi, Magnopolēsi, & eo, quē itineris toti⁹ comitem habuit, Iohāne duce Saxonie, cum multis comitibus, in quibus erat Gerhardus frater eius tentauit, si posset rem quę bello quærebatur, cōpositione pacata, in suos terminos reducere. Sed frustra impendit apud Karolum operam, quā certo certior esse uidebatur Karolus, urbē, uel deditiōne, uel armis, in suā redigere potestātē: quę tñ spes eum destituit. Nam quod in Wādalia dixim⁹, descendēs Imperator stipat⁹ principib⁹ electoribus, cum magnis, & incōparabiliter maiorib⁹, quę esset Karolus, uteretur uiribus in eum mouit: Trāfactumq; sine prelio: ut obsidione soluta, Karolus exercitū reduceret, Nussia in suo statu permaneret. Ibi tum cōuenisse ferunt de nuptijs Maximiliani, quē unicū filiū Imperator habebat, ad Mariam, itidem unicā Karoli filiā: Qua de re etiam in Treueri ferūt eosdem principes sermonem contulisse: Sed quod ibi mansit infectum, hic peruenit in consummationē.

CA. XIII.

Piscopus Monasteriēsis Hēricus ex comitibus de Swartzeborg, ad hanc expeditionē in Karolū promptus, occurrit, quā prima ad illum pericula pertinere uiderentur, si ad Reneum uictor, orientem ut fama erat, Karolus petiuisset. Ferunt octo millia expeditorū tum militum, peditū atq; equitū, sub signis eius militasse, cum accessissent quingenti quis misere Lubicenses. Sed inde euocati sunt illi, ut ad imperij signa essent. Qui uero de oīum districtu uicinarū Saxonie, Westphalięq; urbiū uocati accesserāt, ad Hēricū Monasteriēsem cōfluxere. Ardebāt multi ad prelium, & cōferre manus cupiebāt Burgūndionib⁹: sed non sinebat eis Imperialis maiestas: quę cōsilio omnia prius quā armis constituit experiri. Circuibat castra Albert⁹ marchio Brādenburgēsis, interdicens, ne quis se cōmoueat, pœna capitis cōstituta. Erant nōnulli in postremis castris sub signis dicti Monasteriēsis episcopi, qui, siue petulantia militari, siue preliū concitare cupientes, leuato pileo, signū per ludum sagittantib⁹ extulere: Id quidā siue casu, siue cōsilio incertum, obseruans signū, de petrarā misit iaculum. Tum uero Pichardi sequentes uindicare cōtendūt: Equites singuli post se in iumento peditem sumpsere, desilientē in loco pugne: Ducūt in eum angulum castrorū, unde missam annotauere petrā: & obnixa peditibus, eos urgebāt in Renū. Fremuere socij, sed retinebat presens Albert⁹ marchio, qui culpā cōtumacium permisit plecti, sciens quod factum esset: Ita multi

ex gregarijs, in profluentē cōpulsī, merguntur: alij cede maētātur, cum ab socijs indignātibus nullū haberent p̄sidiū. Sed tum aderat legatus apostolicus Forliuiēsis episcopus, & cum Imperatore aliq̄ electores, qui rem bellicam in tractat⁹ cōigere: & ibi finijt: ut Karolus obsidione soluta, reduceret exercitū, & Maximilian⁹ Imperatoris filius, filiā unicā Karoli haberet uxorem. Vrebat tum animū uictoriosi ducis, Renati diffidatio: qui filius comitis de Vadimow, hæredem se gerebat Lotharingiæ, per mortem Nicolai nouissimi ducis: Simul & motus regis Francorū duci minitabantur: qui uidebatur non quieturus, q̄ omnes principes, qui se illi opposuissent oblesso Parisio, paulatim subuertit. Superat un⁹ Karolus, quē quibuscūq̄ uis institit subruere. Igitur Karolus se satis esse uenturū rat⁹, primum in Renatū uelut minorē ducere cōtendit, ignorās regis ibi Franciæ adesse cōsiliū, fauorē, & manū, quīs lilia non uolitarēt in nubib⁹. Obsidione Nussie soluta, cum iam discessuri essent principes, aduolauit Heraldus ex Renato duce Lotharingie, qui eius nomine bellū Karolo denūciabat. Ille excaētū hominē principis ornatu peruestiuit, quasi qui iocundā attulisset: Sic honoratū remisit ad dñm suū. Instabat tēpus quo uenturū ex Angliā regem Eduardū iam sciebat cum exercitu, affinē suū, cui⁹ germanam teneret cōiugem. Igitur diuisis copijs suis per oportuna loca, cum parua manu cōtendit Calisiā, excaētur⁹ affinē Eduardum. In ipso itinere Brugis iam ante iussit cōuenire quatuor Flandrię mēbra, & omnes in curia solitę suæ māisionis euocauit: Ibi illos acerba increpatione corripuit, q̄ tardiores in mittēdis illi supplementis extitissent: appellans eos uillarū māiores, hoc est epulatores: Imputabat illis priuatas opes, q̄ ipso iam se opulentiores uiderent, scituros, & corpora, & res eorū esse in ipsi⁹ manu: quib⁹ etiā suo uterēt arbitrato, animab⁹ solis in manu Dei relictis: tamq̄ acerba increpatione dimissos, multa formidine obfudit: Sciebāt eū non frustra solere minari. Cōtēdēs ad sanctū Andomarū: ibi cū accepisset iam applicuisse Eduardū, repentin⁹ accurrit affinē cōsalutare. Mirantē Anglici ducem tāti nominis, paruo cinctū comitatu: Hic cine est, inquit, iste dux Burgūdie, cuius tam celebris fama mundū impleuit: Ille subauscultās fertur respondisse mirantibus: exercitum suū regi Franciæ non imparem futurum stare paratum in Lotharingia.

CA. XIII.

On omnino nostræ professioni cōsentaneū exequi Burgūdie ducis acta: cōmodiusq̄ id, si omnino fieri congrueret, in Wandalia pageret: q̄ Burgūdiones, ut ostēdim⁹, origine prima sunt Wandali. Sed cum Maximiliani ducis, & postea regis p̄clara facinora, in medium instituto deducem⁹, non erit graue lectori, clarissimi ducis, qui ætate nostra parē nō habuit, exitū p̄currere, ut p̄inde Maximiliani ingressum illustrem⁹. Igit⁹ Anglorū exercit⁹ deducit in Fraaciā: Comes sancti Pauli expectat, nec uenit. Anglici bellū magis ostēdūt q̄ inferūt: Mox intercurrentes Heraldus, colloquiū regū de pace cōstituūt. Nō lōge a porta Ambianēsi instructus pons erat duorū regū colloquio super Sommā fluuiū: dux Karolus admittit tertius, ignarus q̄ iam nunciū & literā regis Franciæ

in Angliā rem omnē ante preparassent. Comes sancti Pauli iam ante de-
 lectus regi Frācie, capto Iacobo fratre ei⁹, qui pro duce Karolo pugnabat
 Is, ut ferunt, fratrem sic prodidit, regi ostendens fratrem cum Anglis habere
 secretos tractatus, quod regem ipsum pactus sit tradere in manus Anglorum.
 Hoc admonitus rex Francie periculo, nuncios premisit in Angliā, & nunc
 colloquium de pace peragitur, convenitque inter reges super omnibus, cum non
 nulla millia Francorum regi Anglie numerarentur, maiorque summa sub cautio-
 ne certa promitteretur: Inde colloquio regum peracto, rex ipse Francie ad partem
 cum duce loquitur: convenitque inter illos, ut de comite sancti Pauli rex Fra-
 cie suo arbitratu constitueret. Nec longum tempus in medio, vincitur comes
 Valenchnis, ubi ducem operiebatur, perducitur Parisium: Indignum ab duce fa-
 cinus, & quod maculam insignem glorie illius inurit: prodere virum, qui pro se
 & patre, mille periculis obiectarum caput: Fuerit ille noxius in regem, necne,
 uiderint quibus ea res permessa est: certe in ducem non ita comeruit, prodi,
 uinciri, hosti tradi: Perducitur Parisium, ibique supplicium iubente rege de illo
 sumitur, omnibus tamen in iudicio Perlameti rite, ut ferunt, peractis: cum
 aurata ueste reus, necdum convictus, honoraretur: damnatur autem uili operimen-
 to tegitur, ac gladio ceditur, causis mortis eius in publicum promulgatis.
 Deinde cum in Angliam exercitum Eduardus rex reduxisset, inter Francie re-
 gem, ac ducem Burgundie latior de pace tractatus fuit, expresse super omni-
 bus differentiis habito colloquio: constituta treugas novenales, in quibus etiam
 comprehensi sunt utriusque parti confederati: Si tamen intra statutum tempus
 suam declarabunt uoluntatem. Nam de parte regis nominati fuere: Henri-
 cus dux Castellae & Legionis, Iacobus rex Scotie, dux Lotharingie rex Si-
 cilie & Ierusalem, dux Sabaudie, communitas Florencie, domini Barones & Me-
 tenses, Alemanni, & Leodienses. Ad partem uero ducis Burgundie comprehensi
 sunt, Alphonsus rex Portugalie, Fernandus rex utriusque Sicilie, Iohannes rex
 Aragonum, princeps Nauarre, Christiernus rex Danie, Matthias rex Un-
 garie, Casimirus rex Polonie, Franciscus dux Britannie, Galeatus dux Medio-
 lani, filius Ludouici ducis Sabaudie, cum matre sororis regis Francie, Iaco-
 bus comes de Remont, dux Venetorum, comes Palatinus Rheni, Iohannes dux
 Cluensis, Rupertus archiepiscopus Coloniensis, episcopus Metensis, Ludouicus
 Borbonius, episcopus Leodiensis, & David de Burgundia Traiectensis episcopus: omnes hi
 ante primam Ianuarii declarare tenebuntur suas super his uoluntates, uelint,
 necne, in foedere comprehendere: & quod hoc tempore rex duci fauorem monstra-
 bit in Imperatorem & ciuitatem Coloniensem. Erant preterea multa in his pa-
 rtibus capita comprehensa. Ne tamen in hoc quod instituit bello in Renatum ducem,
 quid aduersus religionem treugarum uideretur egisse, misit nuncium ad regem,
 postulans, ut saluis foederibus liceat Nansgium opidum contumacie insignis
 perdomare: Nam transitum duci perstringere uidebatur ad Switenses & Elsa-
 tios, quibus uindictam de occiso capitaneo suo in ea terra, quam pignoratam
 ab Sigismundo duce Austrie teneret, inferre constituit: Petrus Hachebach
 hic erat, quem miseranda morte Elsatii peremerunt, tractis in societatem belli
 Switensibus: Nec uacabat quod eisdem Switensibus ductor erat Renatus

Dux Lotharingie, quā puinciā Karol^o suo arbitrato disponebat. XV.
 Atale sibi bellū Karolus ingreditur, primā expeditionē dirigens
 f in Nanseiu: Transit^o enim illi inde erat ad ceteros. Cum aut obsi-
 dione premeret opidū, descēdit ad eū rex Portugalie, opem eius
 implorās in Fernandū de Aragonia, regnum Hispanie occupantem, cum
 filia Hērici nuper defuncti regis: Sed auocari dux non potuit, quo minus
 de Nanseio suam perageret uoluntatē: Deditū inde opidum accepit, im-
 posuitq; p̄sidiū ualidū Anglicorū, sub p̄fecto de Beuers: Ipse auctis co-
 pijs per altam Burgūdiā, p̄gressus, perq; Sabaudiā, Switēsib^o occurrit ad
 p̄liū: Grauis ac p̄tinax pugna cōserit: Cadūt uicissim multi: Sed in fine
 cessere Burgūdi, magnis amissis copijs: Dux ipse sibi fuga cōsuluīt ad opi-
 dum Grāsonēse. Interim reuersus a rege Frācie Renatus, manu Switēsiū
 auct^o, Nanseiu recuperat. Qz em̄ p̄mpte Burgūdi acceperāt, tā facile An-
 glici amittūt: Dedito opido incolume dimittit p̄sidiū, qd̄ inerat cū p̄-
 fecto. Switēses in societate uocāt Lotharingos, magnāq; quā uocāt ligā sibi
 cōsciscūt in ducē, quē sui ferebāt inuictū, forti fortiores occursuri: Mul-
 ta fiūt multis locis leuia p̄lia: sed totis aciebus cōfligitur in uigilia Iohā-
 nis Baptiste: ubi post pertinacē ac diuturnā pugnā, iterū cessere Burgūdi.
 Nec melior fortuna ducis apud Friburgū: pessima uero apud Nanseiu:
 Nā opidū hoc obsidione uallabat. Erat tum brumale tēpus uigilia dñice
 Epiphanię, cum duci nūciarentur aduenire cum auxilijs suis Switēses, &
 numero, & robore fortiores, supioresq;. Et cū capt^o esset a duce a Lotha-
 ringia uir primari^o, qui p̄sente duce rogatus, quid de hostibus sentiret:
 uerum quod sciebat edixit: Sed inuictus ducis animus, salutarib^o monitis
 nō acquieuit: hominē iussit iratus, ut erat ire impatiēs iugulari. Erat in sa-
 tellicio ducis Nicola^o quidā Italus comes de Cāpobasso: quē, ut arma su-
 meret, hortatus dux, audiuit non se loco moueri, nisi donatiua pro se ac sa-
 tellitibus sumeret: Tardabat enim grarij custos, incertū quibus ex causis,
 nec ad p̄finitū aderat diem, ut stipendia militib^o erogarentur. Dux im-
 patiēs ire de uerbo comitis collaphū illi inflixit: Etiā, inquiēs, sine te, etiam
 si cessent alij, cum mangonibus occurrā uenientib^o. Iam fulgebant in cō-
 spectu signa Switēsiū: Dux quadringētos grauis armature equites p̄-
 misit, ut hostes distinerent, donec ad pugnā ille pararetur, instrueretq; or-
 dines pro rerū necessitate: Illi uero cum tumultū apprehendissent, maiores
 exercitus speciē exhibebāt in latū extēti: Sed non erat ea segnicies Switē-
 sibus, ut ut a paucis detinerentur. Igitur pulsus propugnatorib^o, ipsa ad ca-
 stra mox perueniūt: Fit pugna nō leuis: Sed parati imparatos, feroces tre-
 pidos facile uicerunt: Sternūtur aliquot millia. Tum effusa fuga omnes si-
 gna deserunt: Capiuntur Balduinus atq; Antonius naturales Karoli fra-
 tres, p̄lium differētes, atq; hostē distinētes: ut fuga interim frater elabe-
 retur: Sed incoelix ad riuū male fidum occupatur: ibiq; incertū quis, & a
 quibus, tantus dux prosternitur, atq; perimitur. Diu ignoratum est quo
 abierit Karolus: Sed repertū a querētib^o cadauer infertur Nanseiu: Gelu-
 facies intumuerat, ut dinosci difficile posset: Frater in primis Antoni^o, phi-

ficus deinde eius, assensu esse Karoli: Puer imberbis qui galeam duci prefe-
 rebat, testatur cadauer esse dñi: Aderat enim dum caderet, & monstraui-
 cedis locum. Sed diu inter homines spes & metus uariabāt. Alij uiuū ab-
 reptum in manus Francorū regis peruenisse: Alij fuga elapsū, sed sponte
 exulantem abisse, rediturū post presinitū a se temp⁹ ferebāt: Mercatores
 magna leuitate in eū casum, & emebāt, & uendebāt plurima, primū exol-
 uēda in ducis reditu. Cœpit, ut fieri solet, res in questū uerti: Qui enim ea
 conditione uendidit rem estimationis centū, ab alijs illo suo facto in opini-
 one cōfirmatis, submisso socio emit, & lucratus est mille. Inuent⁹ est Bru-
 xellis Sueuig, quē homines post aliquot annos Karolum esse dicerēt, ipso
 pernegate. Rex Frācie cū audiret exitū belli, de cui⁹ cōsilio credebāt non
 alienus, paratā habuit expeditorū militū manū, quę Burgūdiam ducalem
 iam, ut putabat coronę adunatā, herede masculino non extāte, acciperet re-
 gis nomine: Vbi refragatum est, arma intentabāt. Idem fit de urbibus ad
 Sommā fluuiū sitis, de quibus etiā uiuente Karolo erat cum rege contro-
 uersia. Sed prætedebāt rex Karolū in oppugnatione Lotharingię ac Re-
 nati foedera uiolasse, & p̄inde regē exoluisse uinculis nouissime pactio-
 nis. Nos uero tāto duce tumulato, in Saxoniam nostrā reuertamur. XVI.

Rbem antiquā, & primorū in Saxonia principum decus Quede-
 u lenborg, Ernestus dux Saxonie marchio Misnæ oppugnauit, q̄
 male ciues parerēt dñę suę abbatissę, quę soror erat principis me-
 morati: Hac enim radice multa oriūtur bella, dum per superbiam subditi uo-
 cant in cōtemptum presidentes. Expugnauit ille & deiecit Rolandi statu-
 am, quā pro signo libertatis ab antiquo habuere: Direpta est urbs a militi-
 bus, & in extremā pauperiē, unde necdū ciues respirarūt, perducūtur: Ru-
 unt domicilia: nemo curat reparare: Viuūt in diem: Tempora terūt in la-
 bore agriculturę, quę si uictū præstat quotidianū, diuites iam se cōputāt:
 obligare sua prædia non sinūtur, ut redditū cōstituatur alter apud alterū, li-
 beras possessiones, mundas ab auro manus habere præcipiunt. Ita per so-
 lam cōtumaciā corruit urbs antiqua. In diocesi interim Hildesemensi, quā
 Heningum iam omnes accepissent ep̄m, Fridericus tñ dux Brūswickcen-
 sis quiescere non potuit, multū obluat⁹ eidem: Abegit crebrius de uilla-
 gijs iumēta, & uillas diripuit: sed cōgressi nunq̄ sunt in preliū. Iam se pau-
 latim prodebāt cometę nuper uisi multi & insignis effectus: quia bella to-
 nabāt undiq̄. Nam Imperator tum de Vngaria cōfluxit cum Matthia re-
 ge eius, posteaq̄ ille uxore accepta de posteris cogitauit. Ferebant enim in
 pactis, quę essent inter ambos, expressum: ut Matthias per suę tēpora uitæ
 regnaret in Vngaria: ceterū nihil ad illius posteritatē: Quam rem, quia in
 Wandalia attingim⁹, hic trāsiliimus. Sed & princeps magnus Musgouię
 per ea tempora oppugnauit, & in suā redegit potestātē, magnā Russię ci-
 uitatem Nouigardiā: q̄d nemo ante, uel timuit, uel presumpsit. Sic enim
 erat in prouerbio: Quis potest contra Deū & Nouigardiā? ille nimirū
 potuit, cui Deus permisit: in cuius manu sunt omnia iura regnorū. Urbē
 ferunt totā ex ligno fabrefactā, igni paratissimā, quo qui cōfligere uoluit,

facile obtriuuit. Sed & hoc in Wandalia dictum, nunc transitur. Rex quoque Francie tum Picardiã recepit, quę in illũ diẽ paruĩ Karolo duci, unde ille promptiorẽ suã militiã solebat deducere. Vrbes habet illa preclaras, Abatiuillam, Ambianũ maiores, cum non cõtemnendis alijs, & si impares sint memoratis. Tentauit idem rex Burgũdiam ducalẽ, deq; Arthesia in suam redigenda potestate, satis annisus est: Idq; ut Maximiliani tũc ducis Austrię, nũc Romanorũ regis acta ex debito exequamur, nobis paulo diligẽtius est explicandum.

CA. XVII.

Rat Maximiliano, quod dixim⁹, Imperatoris Friderici filio, de sponsata Maria, unica Karoli Ducis filia heres legitima terrarum in occiduo intra Renũ, & Franciã. Ea puella cũ per tẽpora quib⁹ de cæde patris fama inhorruit Gandauĩ in Flãdria esset, tristi accepto de patris morte nuncio, mox missis solennibus nũcijs in Arthesiã, ac reliquas prouincias, quarũ magis uacillaturã fidem prospexit, iussit accipere sacramenta fidelitatis per singula opida: Cõuocauit solẽne terrarũ suarũ cõcilium ecclesiasticarũ & seculariũ, & super agẽdis deliberabat cum illis. Atrebatensis, Tornacẽsis, Morinẽsis episcopi, primatũ sui ordinis in cõcilio habuere: Nobiles de sanguine, Adolphus de Cliuis, Philipp⁹ de Rauẽsteen, & multi alijs, reb⁹ quoad poterãt cõsuluere, dñęq; astitere. Sed Gandauĩ, ut facile solet, exoritur ciuilis motus in quosdã precipuos uiros: Cancellarium Burgũdię, qui se dñm inscripsit de Gailant, de Mildelborg, uiccomitẽ Iprensem, & Ludouicũ de Hũmelcourt, capitaneũ cõstitutũ a Karolo Leodijs: quibus additur tertius Iohãnes de Mela miles: Erat quartus ecclesiasticus, in quẽ manũ mittere qualiscũq; religio prohibuit. Igitur cancellarium, q; necem comitis sancti Pauli, ut ferebãt, procurasset, q; p; principis sui negotia non ex fide procurasset, accusabant: Dñs de Hũmelcourt inuisus erat populo ppter Ludouicũ Leodiẽsem epũm: qui multũ quest⁹ de illo, odia in eum cõgerebat: cui adhesit dictus miles. In hos tres multa recusantes, & iura omnia, Deũ, hominesq; testantes: q; illorum iudices ibi non essent, ut populus gladio iussit animaduerti. Interea rex Frãcię sollicitari fecit puellam, ut in propria persona ueniẽs homagiũ prestaret, alioqui cõfiscandis illius rebus, alios preponeret: Non ibat illa, uerita quod res habuit, q; uenientẽ non dimitteret, sed inuitã, filio paruulo seruasset uxore. Atrebatum interim rex obsedit: Capitane⁹ iam sacramenta dedit puellę: Interposita publica fide ab obsidẽtib⁹ euocat ad colloquiũ: Literę preterduntur dñę Marię, quib⁹ fidẽ ille habẽs, mox regi permisit urbẽ. Rex alios ex ciuib⁹ supplicio affecit, alios relegauit, introductis ex gente sua, qui ciuitatem facerent Franci iuris, omnia moderante Philippo Desquordes: qui uiuenti Karolo diu fidus habebatur, nũc totus regius, meruit capitaneus per Arthesiã declarari. Res deinde peruenit in tractatũ inter regem & puellã: Vbi rex fecit allegari ab ueteri memoria multa cõuenta, in quibus eluxit, ut ferebant, primũ Burgũdiã ducatu, nunc regno adunandũ, stirpe uirili deficiente: deinde comitatũ Arthesię per multas cõuentiones, quarum literas exhibebat, nunc esse iuris regij, meritoq; ab illo uendicari.

Ex aduerso præterdebant ducales, uetera pacta nouioribus esse sublata. Recolebant maiores natu ex illis quedam: alia de literis ostendebant. Sed apparebat nō tam iura, q̄ potētia regiā formidari: Igit̄ si puella in cōiugiū Delphini inclinaret, non esse magnā de successione quēstionē: idq̄ multis cōsulto serioq̄ agēdū uidebatur: q̄ terris hereditarijs plurima ex Francia possent prouenire bona, pax imprimis, & tēporū tranquillitas: ab Germania non nisi bella, motus, & pturbationes, qui mihi uera uaticinari sunt uisi. Iam puella Maximiliano duci animū inclinabat, nec potuit a sentētia dimoueri. Rex in potestate iam tenuit Atrebatū, iure, uel iniuria, non hoc queritur inter mundi principes: Cāmeracū circūquaq̄ depascitur: Hānoniam ingressus, Duacum ac Valētianas tentauit: multa deinde oppugnās non ubiq̄ prosperat, multis suorū amissis. Tornacū rex muniuit, immisso suo Oliuerio ex barbitōfore aurato milite, homine minoris ab ortu fortune, nūc magnis principibus coequato, q̄ regem magnis obsequijs demeruisse: Sed exitus compar erat natalib⁹, Nam filius Ludouici, patre mortuo, uis regnū ingressus in noua & magna furca, quā ipse iussit extrui mādauit suspendi, hominē, qui per superbiam omnium in se principū odia concituit. Hēsdunū, ac Betuniā rex armis in Arthesia: sed & in Hānonia multa per ductores accepit in potestate: ut miserāda sors puellę uideret̄: Nam foris bella, intus seditiones est experta. Tumultuabātur Flandriæ maiora opida, & ad libertatē sublatis oneribus, quę uel Philipp⁹, uel Karolus imposuere, proclamabāt. Seruierat tēpori prudēs puella: & quod necesse fuit, permisit ciuib⁹ quorū uidebatur opera tum nimis indigere, quę poscebant equa, etiam si iuri suo, si obuentionibus solitis contrairent, tum dissimulanter habuit.

CA. XVIII.

Apitaneus in terris puellę primū gerendo bello ante Maximiliani ingressum decernitur nobilis Flāmingus: Inde mutata sententia, quo res authoritatē maiorē habere uideretur, Adolphū ducem Gelriæ usq̄ in eū diem Cortraci opido Flandriæ pro captiuo habitū bello ducē delegere: Cōpositis rebus intra opida, armati ciues exhibāt, non cōtēnendus exercit⁹: & se regijs opposuere, ducētes in Tornacū: Ibi enim cōsederat militia regis. Tendebat in agris exercitus Flandrēsiū, & ibant prædatum manus militū in diuersa. Adolphus dux uir armorū peritissim⁹ sed bello non satis fortunatus, nec longeuus super terrā futurus, q̄ patrē in uinculis tenuisset, ibat cum paucis equitib⁹ Speculatū, quid hostes molirentur: si qua capiendę urbis uia uideretur. Franci, sine signo dato, quod nonnulli suspicantur, siue industria sua circūspiciētes, incidunt in ducē, qui Speculatur⁹ exibat: mox circūuentum, multi paucos capere cōtendunt. Ille cum se acrius defenderet, a multis facile superat̄, & pertinaci⁹ repugnās confoditur: primitię belli misere: occisumq̄ uelut emortuū pecus, iumento impositum, ex transuerso deuehūt in urbem, tumulantq̄ in ecclesia maiore, cōperto q̄ dux esset. Mox Gandauenles sublatis signis abiere: Brugeses autē cum Iprensibus, cum non tam facile cederent, excæpere impetum superueniētū ex urbe hostiū: Nec diu pugne sors herebat: Vertun-

tur in fugā: Supra capiunt. Hic erat exit⁹ infauste expeditionis que primā fuit. Reuertentib⁹ in ipso itinere Gādauē sib⁹, obuñ faere sexcēti ex Gelria milites, suo duci, quē capitaneū audierāt prefectū gratulantur militaturis: Sed ubi audierunt infelicē exitum, mesti redierūt in patriā: De alio mox ductore deliberatū. Defertur Petro de Lutzēburgo comiti sancti Pauli. Sed ille a podagrā se excusauit, & uacationē obrinet. Iacobus de Remont filius ducis Sabaudię creatur: Iohānes, & Iacobus de Lutzenburgo, filij Theobaldi, iungunt comites, in Duaco, & Aldenardo fines Flandrię tutaturi. Iohānes dux Cliuensis, Philipp⁹ de Rauensteen frater eius, Philippus de Beueren consilio presunt apud dominā. Philippus tñ de Beueren Antonij bastardi filius, Arię, & sancto Andomaro præficitur: Sed alteri permittens curam, Ariam protinus amisit, nec satis institit auxilio patris Antonij, qui regem sequebatur recuperare: Exteri cōducuntur capitanei, Iacobus Galeottus Italus Parmēsis, Zalazart Hispanus: fines, ut poterāt sunt tutati. Gādauī nouus creat capitane⁹ Iohānes Dudenzel, qui cū armatis ciuibus exiēs, sine fructu reuertit: Brugis tumultuatū est, & captis aliquot ex ciuibus & in feruore truncatis interueniente Friderico Tornacensi episcopo mox conqueiuit.

CA XVIII.

Aximilianus inde dux Marię sponsus, in Flādrīā descenderat ad finē mēsis Iulij anni septuagesimiseptimi, cum quo nuptias Gandauī inibat puella. Erat in eius comitatu Metēsis epūs, Sigismundus dux Austrię patruelis, Otto dux Bauarię, Marchiones de Baden, comites de Wirtēberg, & multa sine nomine nobilitas. Inter hec rex Frācię super occiduā Flandriā uenit, omnia uastans, apud Bonomā Gallię cōsistens, in sanctū respexit Andomarū: Excursiones plurimę fiunt: Nōnunq̄ amittunt ex suis Franci, qui longius & audaciū uagātur. Cassellum a regijs capitur, & direptum incenditur. Apud sanctum Andomarū regius exercitus castra metatur: oppugnat opidum: uastat que foris sunt: Inclusi fortiter se tuentur: Primi Brugeses exeūt, obsessis solatio uenturi: Mittuntur copię a Maximiliano nouo terrarū principe: quę cum ingrederentur opidum, ingens exoritur ciuiū tripudiatio: Funalia noctu micant: Insoliti gaudiij rex causas scrutatus, arbitrat adesse ipsum Maximilianū: Itaq; soluit obsidionem. Maximilian⁹ aut per prima Flandrię opida uadens, consilium coegit belli gerendi. Visum est ad regē Frācię mittere oratores equa postulantes: Vbi perueniūt, rex scrutatus de mādato, remandat nihil esse magis sibi cordi, q̄ trāquillā cum omnibus pacem habere: quā si pari modo cupiat Maximilianus, mātat cum plena potestate instructos oratores, rem pro sui magnitudine seriose tractaturos. Maximilian⁹ ergo ex hac die suscipiens rerū administrationē, curā, & prouidentiā, dotaliū prouincię, ne ad arma præceps iuuenis, ad arma ruere uideretur, maiorū fretus consilio potentissimi hostis animū pertentauit, inducijs ad finē usq; mensis constitutis. Sed cum Heraldis frustra intercurrētibus nihil fructuosum ageretur, inanes decurrerūt inducię, & ad bellū res redijt. Primi Gandauenses supplemētū militū misere Duacū dño de Sames, qui fines illos tutare

479
 tur. Relicta quoque Karoli, cum legatione in Angliam ad fratrem Eduar-
 dum mittere decreuisset, audiuit nouam inter ipsos suos fratres perturbati-
 onem exortam: Nam dux Clarenſis in inſidijs, quas fratri regi parauerat,
 deprehenſus, ſolenni Perlamenti ſententia damnatus, capite immerſus uino
 trucidatur. Rex autem Francie multis per Hannoniam, atque Burgundiam
 captis opidis, & arcibus, diſſimulater tamen omnia fieri curauit, quali ignorant
 te ſe res gererent: Nam quoties oportunitate uidebatur, animuſtatabat pa-
 cis cupidum: cum tamen hoſtilia omnia perageret. Ferunt nonnullos in Auſtrie
 ducis fuiſſe concilio, qui regi omnia, que intellexerint prodidiſſe crederen-
 tur: Qua de re ſuſpecti, cum etiam uerbis & ſermone notarentur, retraxerunt
 ſe in Franciam.

CA. XX.

Ononia interim in Pichardia, non longe Calisia a regis capitur,
 cum nullum ſibi preſidiuſ afferi intueretur. Hic comitatus, cum
 ſepe dominos mutaret, in pace Ambianenſi, inter Karolum. VII.
 Francie regem, & Philippuſ Burgundie ducem, redijt ad Burgudos. Captus
 Ludocus de Peyna uir, ex Fladria nobilis, filiam accepit dñi Deſquordes,
 regis per Artheſiam capitanei. Multi tamen in neutralitate ſe continuerunt, quod ru-
 mor increbriſceret, redituruſ de proximo uiuentem, ut putabatur, Karolum
 Burgudum, qui res uarie miſcuit. Tornacenes ſemper inſenſi Flandrenſibus,
 non erubere publicis ludis foedare nomeſ Philippi & Karoli clariffimo-
 rum ducum: ſed nuc a uicinis preſſi laborabant comeatu: Suburbia eius
 exuſta ſunt: uariante fortuna capti hinc, atque inde primarij uiri. Dux Au-
 ſtrie proceſſit cum expeditis in Hannoniam, receptis aliquot urbibus & ca-
 ſtellis, que pridem rex accepit. Nato deinde ex Maria coniuge filio, Friderico
 Tornaceniſis epuſ inducias procurauit anni totius. Rex Francie nato du-
 cis paruulo, miſit equuſ faleratuſ amicitie futuræ pignus: Sed bello armatur
 equi: Belluſ hec arma minatur, ait ille. Certuſ eſt tamen, quod ille inducie multos
 retraxerunt in Franciam, qui iam deſcenderat in obſequiuſ domus Burgun-
 die, per quos non difficile fuiſſet Artheſia recuperata. Cunctis nihil ad pa-
 cem fructuoſum per inducias procuraret, exeuntibus treugis rex in Burgun-
 diam mittit exercitum: Et cum deſeruiſſet amor Burgundionuſ in Karoli
 prole, preſertim tam exili preſecto ubique preſidio, nemine magnopere ob-
 ſiſtente: Dola precipua Burgundie ciuitas capitur a Francis, & diripitur per
 Swiceros regi militantes: Sed tamen filij Ludouici comitis ſancti Pauli, odio
 ſingulari in regem, pro duce multa fecere captis arcibus, & opidis, non pau-
 cis. Nauigat armata nauis in Angliam comes de Naſſow Engelbertus, ſene-
 ſcallus Brabantie, ut auxilia querat Angloſ. Fuere autem ex Anglis, qui
 Francos claſſe iuuarent, ut mare infeſtuſ eſſet marinis duci ſubiectis homini-
 bus. Dux ipſe iam concilio rebus maturatis, ualida manu, & que Francis ſuf-
 factura uideretur, egreſſus eſt ad obſidendum Morinum, iam a Francis
 occupatum: Oppugnatur opidum magnis uiribus ſex diebus: Vbi in-
 notuit, agmine magno Francos ductore Philippo Deſquordes deſcen-
 dere, qui certa ſpecie ſemel expugnandi ducem multis contractis copijs,
 proceſſit.

CA. XXI.

Vx Maximilianus in obsidione Morini certior de aduentu Fran-
d corum factus, noctu retractis clam bellicis apparatus, ordines
 instruxit, & quadrato agmine obuam processit hostibus: Iuxta
 Bonini opidum uenere agmina sub mutuū aspectū: Disponūtur utrinq;
 acies ad preliū: Iactis initio tormētis, pari animo progreditur uterq;
 exercitus ad pugnam. Inchoante praelio ad horā post meridiē secundā, extra-
 ctum est ad quintā cum non cessaret ante noctē: Pertinaciter utrinq;
 pugnatur. Dux ubi conspexit Francorū pectora, non cedere certa, sed mori
 priusq; fugerēt, ipse pedes cū peditib⁹ cepit inire pugnā: equitib⁹ tñ in suo
 ordine durantibus. Vbi mediū cōspexere ducem suū Alemāni, tum uero
 in pectora uigor penetrauit: Vrgent ferociter Francos, cedereq; loco com-
 pellūt: primis fugā ineūtibus, acrius purgentur: Miscētur strages: multa
 Frācorum millia perimūtur: Capti nōnulli. Nā & ex ducalib⁹ non pauci
 perierūt, sed nihil ad numerū Frācorū. Tam diu pseuerauit pugna ducaliū
 donec certior fieret dux hostiū ductorē in Bononiā cōcessisse. Tum uero
 qui restitere Frāci, debellati sunt, ut fugam inirēt. Sequuti sunt ducales ad
 duo fere passuū millia: Certa iam erat duci uictoria: Tum uero quid facto
 sit opus cōsultatur. Morinū ad obsidionem repeterē animus erat: sed alia
 sententia surgit: Iam enim Franci cedere urbibus deliberabant, si dux, ut
 uincere, sic uti uictoria potuisset: Nam in Morino, & Atrebato, tant⁹ erat
 motus, ut uenientē nemo ex Frācis ducē expectasset. Sed tum in Ariā con-
 cessit, premissis impedimētis cum uulneratis, demolitusq; arcē de Molle-
 na, unde plurima ducalib⁹ incōmoda inferebant, præfectū eius, cum uiris
 sexaginta, sublimi de trabe iussit appendi. Hęc prima ducis insignis uicto-
 ria, magnū illi nomen cum gloria comparauit. Frāci tamen, ut fit, in suam
 retorquent laudē q; Philippum de Rauēsteen equitum præfectum, e suo
 cornu fugam coegerint inire.

CA. XXII.

Vm ageretur septuagesimo octauus post millequadringētos in
c opido Hallis Magdeburgēsis diocesis florēte, dū ciues unū sen-
 tirent, misera illos discordia cæpit, quæ pessundedit, promptissi-
 ma ad euertendas urbes causa: Nam proprietarij in salina, genus hominū
 per opulentiā iners, & superbū, cōtempserunt cōciues artificanos: nec qui pre-
 esse debuerant, ita publicis ut priuatis cōmodis inseruierint. Cōtemptus,
 & opressio exasperauit multitudinē: ut intra moenia grauis tumultuatio
 oriretur. Audiuerunt Misnēses principes, ex quibus Ernestus, Ernesti ducis
 Saxonie electoris filius (archiepūs erat Magdeburgēsis) uisunt prudēter
 occasione præstita, & urbem intus tumultuantē cinxere exercitu, certi q;
 ab una parte immitterent: Facile etiā erat capi, quā nemo satis defenderat,
 arbitrātibus inuicē inter se, & dissidentibus, q; ab alterutra parte inuocati
 principes supeuenirent. Sed cōmunitas ipsa equioribus animis accepit ue-
 nientes, q; parū habens, parū amitteret: sortē suā, si non meliorē, non posse
 multo fieri deteriorē: q; ante multis in urbe seruisse tyrānis uidebant, nūc
 iustis subesse principib⁹ ferrēt equanimiter. Cōiacti in uincula primores,
 argēto, & auro emūgunt: Multa quę pridē hauissent in salina, sunt archie-

piscopo ascripta, seruata tñ sua cuiq; proprietate: Quæ uero publicis erant
 usibus deputata, principatui non proueniunt: Ita, dum superbię præsiden-
 tes modum non ponunt, inuenere qui frenum iniceret naribus eorū. Cōuiu-
 re, tripudiare, somno longo sepeliri, omnis eius generis hominū fuit cura:
 Discite mortales esse uigiles, modestiā colere, pauperes non temnere, con-
 silia rebus adhibere, proprii ordinis metas intueri. Per idem tempus, cum
 Ropertus Coloniensis archiepūs, placitis cōuentis apud Nussiam stare recu-
 sare, dum clam ex partibus Reni in Westphaliā fugere tentaret, captus ca-
 pituli iussu ab Hermāno Lantgrauio Hassię, qui in obsidione Nussię mul-
 ta fecit inclusus, multa perpeffus, ne iterum ecclesiā maiorib; implicaret la-
 borib;, asseruat; est diligēter. Sed ubi post non prosperata illi apud Nus-
 siam bella accessit ea calamitas, ut in suo uinct; teneretur, ex ipso animi do-
 lore morbū cōtraxit, & e uita migravit: Sufficit illi Hermāno memorat;
 qui duro tempore stetit pro ecclesia, princeps de illa, & de omnib; optime
 meritus: qui usq; hodie tenet eandem.

CA. XXIII.

Lbertus dux superioris Saxonie marchio Misne, fratris filiā Ka-
 a therinā, per Rostochiū insigni agmine duxit, ibi nauigiū inscen-
 dens, in Daniā Iohanni regis filio nupturā. Multi cum eo fuere
 comites, aliquāti pontifices: Octingentis equis ingressus, auratis currib;,
 puellam regiā, regio more deduxit. In Copenhauē regia, regū nuptię sunt
 peractæ: Quibus principali ritu solenniter expletis, in Lubicam redierūt,
 auidi uidere imperialē urbē. Placuerē cuncta Alberto principi: sed displi-
 cuit subterraneus ille discursus sceminarū, obuolutis uultibus: Magnum
 libertatis alimentū: Hortatur senatū, & cōmonefacit: ut abusum illū curēt
 antiquare: qui multis alioqui pudicis sceminis prestaret audaciā, impudi-
 cis suę stulticię preberet incrementū. Accepit eam cōmonitionem senatus
 perq; benigne, interdixerūtq; illū absconditorū uultū discursum: Serua-
 tum est edictum aliquot annis, sed in antiquū abusum facile relabuntur.
 Dux autē in superiori eius loci prætorio ad faces incurrit eques equiti, infe-
 sta sub tecto hasta. Tum choręis indulgetur: & ubi aliq; diu feriatū est, in
 uiam suā rediere alacres hospitaliter ibi habiti. Quo tēpore, Embickcen-
 ses ciues ad arma semper præcipites, stratagemate circumuenti temeritatis
 suę poenas luunt. Solent enim in frequētib; Saxonie urbibus ciues, etiam
 artífani, arma sua in prompto seruare: ut cum signū, ppinquantū hostiū
 e specula dederit, effusi sine ordine, sine ductore ruant: Id sciēs Wilhelm;
 iunior dux Brunswici, cum Hērico filio, qui hodie rex potitur, assumpto
 in societate expeditionis Hassię lantgrauio, & comite de Stalberge, uiden-
 dum se cum aliquātis præbuit, maiori agmine ad insidias delitescente. Ad
 primum hostiū cōspectū sonuit de turri signū: Ciues mussantes arma cor-
 ripiunt, portis prorūnt, & hostes insequuntur. Illi pectora diu præbuere ue-
 nientibus, missilibus certātes, donec ciues magno numero cōglobati, auda-
 ciores incūberent. Tum cedūt retro militantes, simulatione timoris: ut se-
 quentes, & urgētes ciues, protrahāt ad insidias collocatas. Tum uero ho-
 stes cōsurgūt a tergo, & intercluso ad urbē itinere ciues intercipiūt: capi-

unt, cædunt pertinaciter resistentes: Nongenti tum ciues sunt periclitati,
 cæsi, captique, magno ciuitatis detrimento, quæ temeritatis suæ damna luit
 tam insigniter. Erat aut septuagesim^o tum nonus post millequadringen-
 tos, cum instruerent ad militiã, in reliquũ futuri cautiores. XXIII.

Aximilianũ ducem, ut omne genus experiretur belli, tum coepit
 m intestina dissensio cõturbare: Nam Gandauenses (populus ad
 temeritatẽ promptus) coeperunt queri de crebris impositionib^{us} &
 collectis, quę longe supra solitum crebrescerent: Neruus aut belli pecunia
 est: Nosse oportebat ducem suum satis pro se contendere, q̄ capitis toties
 discrimen ipse adiret. Tum uero belli impẽsam sine murmure facerẽt, quo-
 rum sanguini parceretur, & ipsi hostibus obijciantur. Mouit seditioni pa-
 ratum populũ, q̄ arbitrarẽtur primores nobilitatis ad hoc niti, ut sua ex-
 pleant, ciuium exhauriãt marsupia. Visum est illis esse in officijs publicis
 qui suã potiorẽ, q̄ publicã causam haberẽt: eamq̄ cõiecturã de suis sum-
 psere morib^{us}: q̄ nulla gẽs tam excreuit opib^{us} in publicis officijs, q̄ qui in
 occiduis partibus publicã tractãt pecuniã. Vidimus etate nostra aliquot
 qui ex infima emerfere fortuna in eam opulentia, ut arces in prædas exedi-
 ficarent. In Hollandiẽ precipue opido Dordrac, intestina tum ciues agi-
 tabat discordia. Iohãnes aut de Egmundia baro, recepto in potestatẽ du-
 cis opido, facile cõpescuit tumultuantes. Ex Gelria quoq̄ nõ nihil rebelli-
 onis nũciãt: & tñ dux per capitaneos suos rem prospere gessit: Nam Phi-
 lippus de Beuers Flandriã occiduã tutatur, cum præfecto Zalazart. Alij
 quoq̄ in Hãnonia prospere res gerunt, fugato Wilhelmo de Arberg, qui
 tum regi Franciẽ militabat, & Leodiẽsi episcopo per omnia erat infestus.
 Multa ducẽ impulerant, ut tum treugas iniret cum rege: Nam Gelria, ut
 dixim^{us}, motus nouos cõciuit. Rex aut ante treugas, sancti Andomari, &
 Ariẽ urbes sibi reddi postulauit: cum dux uicissim Arthesiã totã reposce-
 ret. Duacũ rex secrete iussit p̄tentari, impetiq̄: Sed Gãdauenses qui primi
 persensere. XL. milliũ exercitũ cõscripsere, malẽtes suis manib^{us} rem age-
 re, q̄ extortã pecuniã p̄mittãt Alemanis in prædam: præsertim, q̄ eius opid-
 di cõmodis carere nõ possint, inde per annẽ deuectis in urbẽ suã frugib^{us}.
 Sed tum ualuere induciẽ inter regẽ & ducẽ Austriẽ, per quas dux cõuer-
 sus in Gelriã, mot^{us} ei^{us} cõpescere instituit: cum interim incolę suo duci stu-
 derẽt puulo. Grauiã opidũ tum cepere Brabãtini, & tenuere diu: Inde cũ
 in Cluẽsem quoq̄ ducẽ niterent, res interuẽtu bonorũ uirorũ ad tolerabi-
 les cõditiones exiuit. Hollãdia parere suo principi inuita cõpelliãt, inducijs
 iam inter regẽ & ducẽ protelatis: Non cessauere tñ regij Cameracũ infe-
 stare: sed defensum est egregie. Ducales uicissim tentauere Hæsdunũ, sed
 repulsi sunt. Ita uicissim de uiolatione treugarum fiunt querimonie, cum
 utrinq̄ cõtẽderint priorẽ partẽ alterã uiolasse, temerassẽq̄ inducias paca-
 tas. Sed tum iterũ de integro annales treuge intercessere. XXV.

Raiectẽses per tempus episcopũ suũ exclusere, Wulfardũ de Ve-
 ris sequentes capitaneũ: quando etiã Iohãnes de Dudenzel Gan-
 dauensium capitaneus, cum uerbis cõtenderet aduersus nobilem

Burgūditionem, ad mortē usq; uulnerat⁹ est, ut spiritū efflaret ipso die. Indignati Gandauenses proscribere uoluerunt omnes Burgūditiones de familia dñe Marię. Quam rem cōperiens ea dña, nōnihil cogitauit in populum, quod tñ cōsilio freta mariti omisit: Interim tertiā enixa prolem, Franciscum nomine, sub honore, ut ferūt, Frāncisci ducis Britānię: sed paruulus immatura morte intercēptus, ad meliora regna puolauit. Interim opidū sancti Andomari pene a Francis inteceptū est: quod imprimis Brugenses uitauere: qui nouo cōscripto exercitu immiserūt præsidiū. In Traiectum uero intromittit Iohānes dux Cluēsis, cui⁹ fratrem Engelbertū eięcto Dauid Burgūdione, Philippi ducis naturali filio, uoluere epūm: Sed Hollandia totis illi uirib⁹ renitit. Initū est preliū iuxta Ameffordiā tribus millib⁹ a Traiecto. Cæsi sunt ciues plurimi. Dux ipse Maximilianus descēdisset, nisi eum nobilis de Arberg, & qui rebus nouis in Hannonia studuere, tenuissent. Interim uero in maioribus Flādrię urbib⁹ tumultus erat, q̄ nobiles quosdam ex urbibus proscripsissent: qui cōtempta eorū proscriptione, in medijs urbib⁹ obambulabant: & Brugis forte res in magnā uenisset cōmotionem, nisi dux affuisset: qui captis tribus ex prestantioribus urbis ciuibus rem omnem cōplacauit. Mira hominū in sensu mobilitas: q̄ facile cōcitantur, tam seuiunt crudeliter: & deinde sanguine uiso, facile iram ponunt. Quanti sine culpa perierunt, quos in feruore subuerterūt, postea magno gre, si fieri posset, a morte reducerent.

CA. XXVI.

Er ea tēpora militares Holsatię, cū prēderēt literas regis Danię p dñi sui, immēsam ab illo pecuniā mutuā petiuere: Idc̄ cū crebr⁹ sine intermissione agerēt, uoluit rex finē reb⁹ dare: paucos ex suo cōcilio adhibuit, inter quos Lubicensis epūs, & urbiū uicinarū consulares oratores, euocauit in Zegeberg: Coram his cōstituit diem Holsatis suis: ut quisq; productis in mediū literis, calculū rerum quas posceret liquido poneret. Ratione producta, unde es, & in quos usus impēdissent, de quo literæ eorū loquerentur: Venere omnes metu magis q̄ alia spe exciti: q̄ exemplū formidarēt cuiusdā ex suo ordine magni uiri: qui inaudit⁹ in exilium agebatur. Erant qui fouerent speciē accipiēde pecunię: alijs etiā iam tum dubitātibus. Et cum singuli citarētur, ut quisq; rei suę rationē iniret: erant qui non aliud prētenderēt, q̄ simplicē literarū tenorē, regiū asserētes ut literis suis in quibus rex ipse loquereē, testimonio sigilli fidem haberet, reponeretq; de qua ille loquerentē pecuniā: Nec enim post tot annorū interualla, potuit exceptionē non numeratę pecunię obñcere: nec eius forte meminerat. Alij poterāt exactū rerū suarū calculum ponere, prētēdētes illo loco tantā impēsam pro rege pecuniā, tempora quoq; signātes: ibi fidē interposuisse, posteaq; soluisse. maior erat numer⁹ eorū qui initio acceptis dono ab rege literis, cum pecunia nulla numeraret, obligationem in literis habuere: Alijs etiā uicib⁹, usuras quę prouenerāt, adicere summe: ut alijs datis literis cum sorte prima cumularentur usurę: Eaę re nōnunq̄ iterata, immēsam sibi debitā a rege pecuniā prētēderūt. Erat autē rex Christiernus princeps humanissim⁹ & qui petēti nihil negare potuisset: Vnde factū est

ut largus etiam in dandis literis haberetur. Sed cum immensa excreveret summa, uoluit omnes una ratione abigere, nemini responsurus de literis, que de nihilo conceptæ dicerent. Erat in illis qui obsecraret, ut rex omni eius accepta substantia in prædijs & iumentis, sola arma cum equis militibus linqueret, & fidem, qua se pro rege obstrinxisset, impleret, ipse abiturus in alienas terras, quomodo posset militas, panem inueniret. Non tenuere lachrymas qui audierunt: Sed semel indurato callo pectoris, nihil humanum illi rex reddidit. Alius quidam, cum promptam pro rege pecuniam multis uicibus impendisset, & eadem facilitate cum ceteris abigeretur, abire recusauit, poscens ad regis presentiam peruenire: Cum non facile admitteretur, ipse depulso ianitore, ingreditur, explicans, quibus locis, & temporibus, se suum expeditisset expromptum pro rege: toties pro ipso capitis discrimen subisset: aliquando propter eum captus, sua se pecunia redemisset, & nunc uelut ignotus abigeretur: non abiturum se, quin aliud audiat: alioqui cælum & terram contestaturum: uitam impendere, quam suos linquere paruulos exheredes preoptaret: Illi rex uerbis placatum, iussit ad constitutos terminos, deputatis locis, sua prestolari. Sed tum flentes abiire: qui ut fidem implerent, omni possessione sua se exuunt, ad inopiam redacti.

• CA. XXVII.

Vocatis quoque Thietmaris in Rendesborg, idem rex hoc tempore ostendit imperiales literas, quod terra illorum ducatu incorporatur Holsatiae, parere regi, & legitimis suis heredibus iuberent: requisitumque, ut in uim literarum illi prestarent homagii sacramenta. Quintus erat annus ex eo tempore, quo primum rex ista impetrasset. Illi paucis inteloquuti respondent: Imperatoriam maiestatem non recte de facto instructam: eorum terram, tanquam domino non subiectam, Holsatiae ducatu coniunxisse: Si maiestati suggestum esset, terram ex multis annis subditam ecclesie Bremensi, archiepiscopo eius ex multis seculis paruissse, qui etiam nunc in ea terra suos habeat prefectos, ex eo tempore, quo primus Hartwicus archiepiscopus, nouissimus heres comitatus Thietmarsie, facta commutatione, illum dedit ecclesie, recepto Stadeni: quoad ille quoque accederet ecclesie per mortem eiusdem Hartwici, nunc Bremensis archiepiscopi: ea si Imperatori ostensa fuissent, non hoc, quod dedisse uideretur, contulisset: Ibi se uiuere & mori, nunquam a diuo Petro discessuros. Replicatum est subiectionem quam pretenderent, magis esse in uerbo, quam opere: prefectos in terra esse ad uanam speciem: ceterum administrationis habere nihil, nihil obediencie, quoties urgeant illo refugere, ubi illis omnia sunt tranquilla, a archiepiscopo non recognoscere: Proinde nisi pareant imperialibus literis, hoc se facturum, quod fuerit necessarium ad extorquendam obedientiam. Tum uero interuentu eorum, qui regi aderant in concilio, arinales treuge constituntur: Quo interuallo deliberati, faciunt quod fuerit ex eorum commodo, ne ad grauiora perueniat: Ita tum disceditur. Idem rex tum quendam magni generis & ample familie militarem, quod infinita in eum crimina deferrentur, quae uel ille, uel filij eius, illius conniuentia peragerint, grauiter accusatum, cedere terra rebus iussit, inauditum, non conuictum, non damnatum. Ille cum adesset, permitti sibi ueniam respondendi orabat, luiturum rebus & cor-

pore, nisi se de obiectis purgaret: tantū audiretur. Sed rex eā induit iram in hominē, ut placari non posset. Abijt ille cum filijs in exilium: inq̄ Gustrow apud Albertū ducē Magnopolensem sese collocauit, meliora expectans tempora. Sed ille iam grandæuus, aucta infirmitate ex animi dolore excessit e uita: Filij multa fecere hostilia, donec in gratiam redirent regis filiorum.

CA. XXVIII.

Am Turcus Christiani nominis infestissimus hostis, cum foederata, quæ illi cum Venetis icta esset, uoluntate summi pōtificis, cōsensuq̄ principū Christianorū, Imperatoris, regis Vngarię, regis Neapolitani, rumpere: alioqui in ipsos Venetos omne pōdus rescisurū. Id cū intellexisset hostis uiolēt⁹, simulq̄ infensus regi presertim esset Neapolitano, ex prisca Venetorū suggestione, cum quibus de regno Cypri ille pugnatur⁹ uidebat⁹, si non Turcū metuisset: ingēti classe aduectus a Venetona in Apuliam, Idruntū obsedit: decima septima die expugnat: Epūm loci, dignitate, & etate uenerabilē, exquisitis supplicijs excarnificauit: clerū extinxit: obuiū populū perdidit: iuuenes abduxit: fœminis abusus, & illa fecit: quæ solēt irati uictores omni crudelitatis genere sequendo. Iam papa propius cœpit res intueri: Iam mallet, quæ nepotib⁹ impendit, in publicos Christianitatis usus cōuertisse: Vbi nūc frater Petrus, qui mōtes nauigat, & maria sicco pede trāsiiuit: Vbi comes Hieronim⁹ illustris barbitonsor: Missis literis & nūcijs pōtifex excitauit principes, sed letargo laborabāt. Dum aut̄ ibi sequeret Turcus, propi⁹ castra sua Romę collocare meditat⁹: q̄ Saracenos eiusdē suę legis consortes meminisset ex annalibus, Italiā, & ipsam Urbem aliquoties peruasisse. Matthias interea rex Vngarię latera pulsauit suę Bosnę, quæ a Turco proximis annis esset occupata, recuperauitq̄ potenti uirtute: ut magnifice cōpensata Apulię damna uiderentur. Sed ipsa, ut solet gloriari, prouincię domina Italia, ubi nunc ostentat aut prisca uires, aut magnū animū: Sedet ociosa spectans incēdia proximorū, & non attendit causam etiam nūc agi, cum paries proximus ardet: immo iam domesticū cernit incendiū. Sed anno proximo Ferdinādus rex Neapolitanus, cum pridem pro ecclesia militans in Florētinos, multa eorū prædia & castella occupasset, restituit, uno ex omnibus sibi seruato: ut signū haberent in oculis, quo admonerent suę in eos uictorię. Tum potissimum meditatus hosti Turco occurrere, ad propulsandū eū de finibus suis se cōparauit. Interim Alphonsus fili⁹ eius dux Calabrię, cōparatis copijs obsedit Idruntū, iam a Turcis infessum. Et cum magnus Mahumetes gentis imperator, per id tempus plurimis locis bella gentibus inferret, Rodiensibus, & Calabris, & Vngaris oppositis, in medio ipso feruore bellorū, uir bello nat⁹, & qui plura cōfecisset unus, q̄ ei⁹ omnes simul præcessores, spiritum efflauit, magno Christianorū cōmodo: Perinde respirabant, quos ille regebat bello: Nam filij duo de patris successione cōtendētes, ut fieri solet in omni nouo regno, plurima cōmouerūt. Maior natu Baiazet, occupatis arcibus, & urbib⁹ primarijs, accepit a subditis homagiū: cum minor qui ea se ratione successurū patri speraret, q̄ natus esset Imperatore patre,

• cum frater ex priuato genitus diceretur. Cōfugit ille pulsus regnis ad fratres hospitaes diui Iohānis Rhodiēses, quorū sciebat acerbissima in gētem odia, pollicitus reddere Cōstantinopolim, si Christianorū uirib⁹ reducereēt ad iustum suū Imperiū, a uiolente fratre occupatū. Magister testatus hoc non esse suarū uiriū, ad Imperatorē misit illū: Qui impensis perinde grauari uisus, ad regē Franciæ fecit peruenire: Ibi captiui specie nobilis iuuenis diu habitus est, donec summo pontifici Innocentio mittereēt ab regni cancellario, pacifcente aliquot rubros galeros pro tanto captiuo. Papa illū in palatio tenuit diligentī custodia, fratre (ut aiūt) illius aliquot ducatorum millia annua pollicente, ut diligentī⁹ seruaretur. Seruatus est in palatio supra pontificē, familia ei⁹ libere per Urbē diuagāte: māsitq; in ea custodia usq; ad tempus pontificis Alexandri. VI. qui uenienti regi Karolo. VIII. Franciæ, regnūq; petente Neapolitanū permisit illū: ut secum in castris haberet, usus eo ad bellum quod p̄ferebat in Turcū. Sed ingenu⁹ ille iuuenis, q̄ ita inter man⁹ uelut pila iactareēt, dolore animi cōtracto morbo, in itinere moriēs defecit. Sunt qui illū spōte sumpto ueneno aiūt perisse. Matthias interim Vngariæ rex sumpta occasione usus, quē illi p̄staretur per regnū Turcorū innouatū, urgebat Turcū, pepulissetq; omni uicina regione, nisi eodem in tempore ab latere Austriæ uexatus, a Turco retract⁹, per hostiliore Imperatoris nostri capitaneum, se cogeretur defendere. Ita non satis est nobis nos ipsos desiderare, & nihil pro Christianismo magnum agere, nisi etiam pro illius honore contendentes, impediamus, & a bono reuocemus.

CA. XXVIII.

Nnus erat a Christo nato, post millequadringentos octuagesimo
 a musssecundus, cum Maximiliani ducis cōiunx Maria, uoca Karoli filia, iam pregnās, cum in uenatione equo cespitante delapsa, grauiter se lesisset, nec iuuenili leuitate rem eam propalasset, cōtracto ex ruina morbo, diem suū Brugis obiit: ibiq; tumulat in ecclesia beate Mariæ. Quod ubi regij ductores cōperere, p̄cipue dñs Desquordes, Arthesiæ capitaneus, sancti Andomari urbē prope insidijs interceptisset: Sed p̄uentus est a diligentiorib⁹ ad custodiā, q̄ esset ille ad insidias. Ariam tñ postea per prodicionem recepit. Tum rex Franciæ hoc potitus opido, ad pacē in eundam se offerebat: nihil magis sibi esse cordi testat⁹, q̄ uidere pacē cum Flādria: Male enim sibi sensit, cogitās de p̄pinq̄ua morte: & cœpit agere: ut filia Maximiliani ducis Margareta, Delphino filio suo despōdereēt Karolo: peregitq; potissimū Gādauesib⁹, qui occultis sepe cōsilijs in Franciā respiciūt. Iam em̄ ex dotalib⁹ pactis quę interuenerūt duci atq; Marię cōstitit Maximilianū nihil habere iuris in terris dotalibus: sed omnia pertinere ad iura filiorū. Vt autē administratione quoq; legitime tutelę illū excluderent, filiū & filiā ei⁹ magna difficultate ex Bruxellis in Gandauum transtulerunt, iam tunc cogitantes magis, q̄ edicentes, q̄ nullam patri relinquerēt tutelā filiorū: Quippe, quia re ipsa probabant magnas opes sub manibus eius mirabiliter deperire, ut nulla pecunia, quantūcunq; magna illi, ut dicebant, suffectura uideretur: agente nimirū facilitate, & profusa

liberalitate, quā illi ad prodigalitatem imputarunt. Sed iustos interpretes res accipiens, nihil aliud prodit, quā principis benignam & facilem humanitatem: quę pecuniarum contemptrix, opes mauult perdere, quā a se tristem quempiam discedere, & in suos non uti liberalitate, quę uirtus est principum precipua: Sed tum inuito duce, pacem cum rege Francię Flādrenses inibant: quę mirum in modum displicuisse fertur Anglicis, pretenduntibus, non esse foedus, sed iugum perpetuę seruitutis. Interea dum dux in Leodienses mouet: occiderat enim Wilhelmus de Arborg Ludouicum Leodiensem episcopum, ducem de Bourbonio, filium suum conisus in locum surrogare: tota mole belli illi occurrit. Sed iam capitanei ducis, priusquam ille aduēteret, ceperunt opidum sancti Trudonis: Obsidetur Leodiū. Interim capitulum permitta sibi libera eligendi facultate, Iohannem de Horne baronem, obseruantialē ordinis minorum fratrem, elegerunt episcopum. Communitates trium in Flandria urbium primariarum, patre Maximiliano non requisito, hoc agunt, ut despondeat Delphino Francię Margareta filia ducis & Marię de Burgundia: his pactis, ut proles mascula ex his puentura, succedat in Burgundia, Arthesia & ceteris comitatibus, quos in Francia pro se & suis heredibus tenuisset dux Burgundię Karolus. Hęc tamē in primordio magis concepta, quā conclusa fuere. CA. XXX.

Aximilianus dux, conuocato terre concilio apud Alostum, quę a rege Francię in perpetuum foedus offerebatur, audiuit omnia mense Decembri. Mox de consensu concilij sui approbavit, & solennes ex suis oratores remisit in liberam ciuitatem Atrebatensem: ut quę pridem in eo loco fuere concepta, nunc certis adhibitis modificationibus, ad plenum concluderentur. Erant oratores ex Flādria abbates quinque, cum militibus, & militaribus eius regionis. Articuli uero plurimi, super dotalijs, & medijs temporis terrarum statibus, & super casibus qui prospici poterant: ut omnia quę rebus consultum uiderent, concepti fuere, qui tum placuerunt. Verum cum rex ex conuentione remitteret solenes nuncios, qui puellam deducerent in Franciam illius generis moribus educandam, data est in manus comitis de Belloioco, & coniugis suę, quę filia erat regis Ludouici. Sequuta est illam Katherina de Gelria, Adolphi ducis filia, postea data coniunx Renato duci Lotharingię. Dux Maximilianus iniquo tulit animo, filiam duci in Franciam: sed ea qua cetera tum facilitate permisit. Indignatus tamen Flādrēnsibus, rediit in Antwerpam. Tum gubernationem filij fertur suasu concilij permisisse cognatis de materno sanguine, Philippo de Rauensteen, Philippo de Beuers, de Gethusen, & de Rapeghen baronibus: quā postea magnis de causis commissione reuocauit, missis literis per Flādriam & Brabantiam: Nam hoc erat protinus exui omni administratione terrarum, & nihil agere in omni ditione filij. Flādrię uero membra, cum memoratis de sanguine proceribus congregata, literas reddiderunt rationabiles causas pretendentes, cur filij tutelam gerere pater non posset: offerentes stare iuri in Parlamento Francię, aut coram rege, qui supremus Flādrię dominus censeretur. Dux uero tum mouit in Traiectum: Nam ciues euocatū specie pacis episcopum tenuerunt captum. Dux autem obsessam pene duobus mensibus ciuitatem cepit. Ibi uero tum rebus ex sententia copo

litis, tam cum Gelrensis, q̄ Cliuensibus, oratoribus noui regis Francie
 • occurrit: Nam Ludouic⁹ pater in fata cōcessit: cui uis pubes filius Karo-
 lus in regiā dignitatē succedit: qui primordia regni pace & recōciliatione
 pulchriora fieri reputabat. Venit Antoni⁹ de Burgūdia Karoli ducis fra-
 ter, cōsanguineus naturalis, & duce salutato, uerbis regis generi suo per-
 tentauit res cōponere inter ducē & rectores Flādrig, ac nubilis filij sui tute-
 lam gerentes: in quibus erat Antoni⁹ filij, Philippus de Beueren. Sed fru-
 stra rem tentauit. Perseuerans dux q̄ Brabātini cōspirare inciperent cum
 Flandrensis, burgimāstrū Antwerpiēsem Machliniē cōprehensum,
 deduci iussit in opidum Viluordiā: ibiq̄ gladio feriri, q̄ cōspirationē in
 suum principē, cui sacramenta prestisset, & alere, & augere dicerēt: con-
 quieuitq̄ perinde Brabātia & in fide permansit. XXXI.

Er tempora aut̄ secundi & octuagesimi anni, inter alia multa que
 p insignia gerebant̄ in multis terris, cōspicua fuit mors duorū prin-
 cipum etate nostra in regionibus nostris maximorū. Mortu⁹ est
 enim. XXII. Maij rex Danię Christiernus princeps humanitate, & clemē-
 tia illustrissimus: quē sua liberalitas, que precipua uirtus est principū, sepe
 ad indigentia, quod dictu mirū est in tanto rege, cōtrulit. Sed non potuit
 egere diuin regnis opulentissimis. Qui si rerū suarū ordinē tenuisset, quē
 tamē in regnis aquilonis difficile est seruare, omniū non modo nostre gra-
 ris, sed multorū seculorū clarissimus rex habit⁹ fuisset: nūc etiam inter cla-
 rissimos aquilonariū regnorū numerandus. Circa festū quoq̄ diui Iaco-
 bi rebus excessit humanis uictoriosus dux Brūswickēsis Wilhelmus no-
 nagenarius: qui comitatus plures sue adiunxit ditioni: Euersteen, Wun-
 storp, Hallermund, Welp, & Hōborg, quatuor comitatus cum uno do-
 minio: Septem capitalibus prelijs (ita uocant cum totis cōfligitur acieb⁹)
 dimicauit uictor: quod precipuū & rarū decus ferunt nostrorū temporū.
 Sed hoc antiquis cōferri non potest ducib⁹: quorū alij quinquaginta, alij
 etiam septuaginta prelijs dimicarūt. M. Marcellus & C. Cesar. Erat tum
 alia ratio belli gerendi: sed proculdubio, neq̄ ingenio, neq̄ uirib⁹ minor.
 Primū Wilhelmi preliū in Bohēmos erat iuxta opidū Brux in eo regno
 ubi hostib⁹ profligatis campū ipse tenuit. Secundum erat in militares Hil-
 desemensis diocesis, homines ubi cōspirant unū sentiētes, magno principi
 non impares uirib⁹: Dimicatū est ad opidū Gronde. Tertiū aduersus re-
 gem Danię in aurora ad opidū Flensborg in die sanctorū omniū, cū Wan-
 dalicis urbib⁹ dux militaret pro ducibus Sleswickēsis propinquis suis
 Quartum erat in Turcum, cum pro Imperatore Sigismūdo in acie cōfli-
 xisset uictor apud Galatiā. Ea aut̄ prelia non satis sunt explicata in annali-
 bus. Quintum erat in archiepiscopū Moguntinū non longe ab arce Hom-
 borg, Sextū prelium in comites de Hoya, in districtu comitatus de Wel-
 pe. Septimū in Mauricium de Oldenborg comitem, cum hostes eius nu-
 mero & uiribus prestarent. Octauo congressus morti succubuit: qui est
 exitus omnis carnis. His trophęis indyctus dux gaudet diu memorandus
 inter summos principes: Filios reliquit Fridericum, & Wilhelmum: Ex

Wilhelmo uidit nepotes.

CA. XXXII.

Vo etiã tempore Holfati in cœtũ cõuentumq; Kilonẽ exciti: ut
 q de principe deligendo, quod ipsi uocant, deliberarent: aderat Io-
 hannes Christierni regis maior filius, iam Danię rex uiuo patre,
 & in Sueciã electus, in Norwagiã uero hereditario iure succedens: quod
 ius etiã fratri tituloten^o permisit: solus ille regnans. Fridericus eius germa-
 nus frater iam impubes nihil agebat. Sed hoc inter proceres presente am-
 borũ principũ matre agebatur, quomõ in ducatib^o succederent Sleswick
 censi & Holfatię. Ibi tum uisum est multis equũ: ut qm lohãnes rex ma-
 gnis p̄ditus regnis patri successit. fratri permetteret ambos ducatus: al-
 terum beneficio feudi unde regi obsequeret: alterũ cõpensatione regno-
 rum: ut quadã parilitate, illi quoq; regis filio, de paterna ditione magnum
 aliquid remaneret: idq; matrẽ amborũ initio ferunt cõtendisse, & procul
 dubio perfecisset, nisi utrũq; suũ esse filiũ testata, ambobus mallet prospice-
 re q̄ uni: Sciebat fluxã fidẽ regnorũ. Iam enim dudum Suecia defecit a
 parente. Ideo facile in eam sententiã Danorũ p̄ceribus accedẽs inclinauit,
 arbitrantũ æquũ esse: ut qm duo regna Danię & Suecię essent electiua:
 ut aut Fridericus Norwagiã pro se desumeret, & fratri dimitteret ducat^o
 ad equationẽ eius regni: aut si id nollet, ex equo paterẽt diuidi ambos du-
 catus: ut utriq; ex successione, in utroq; pars proueniret. Itaq; factũ est, ut
 cõciosos minutis ambos principatus partirent: Danis maxime cõnitenti-
 bus, ut post fratres, quos german^o deuincit amor, nepotes forte dissidẽtes
 facile esset ad unitatẽ reducere: cum utrobicq; possideãt utriq; unde se tu-
 eantur. Erat eodẽ anno alius quoq; cõuentus in Rendesborg, ubi de sta-
 tu, & omni regionis consistentia, super immunitatibus, que nõnullis locis
 permissę essent, sermo habeatur: Sed tum nihil super his est constitutum.
 Maior autẽ cõventionis causa fuit precaria: q; multis quę relicta essent a
 rege debitis exoluendis, magno opus ẽre uidebatur. Annuerũt p̄lati &
 militares: ut ex quoq; uomere bini soluerent aurei: Quę pecunia tum ita
 distributa est in multos, ut uix modicum quid acciperet, qui ingentibus
 summis sua pridem impendisset. Ita liberalissimi principis multæ largiti-
 ones deposcerunt.

CA. XXXIII.

Aximilianus dux Austrię, dum in Traiecto inferiori accepta in
 m deditionẽ ciuitate, omnia pro uoto cõstituisset: muriq; parte de-
 ięcta portã incastellasset: in quã imposito p̄sidio curauit ne ad
 rebellionẽ rediret. Interim per absentia ei^o creuit audacia triũ Flãdrię opi-
 dorum: quę frequẽtibus ad regẽ Francię legationib^o utebant. Pertesum
 est ducẽ eius rei, & immisso capitaneo, fecit teneri redeũtes ex Frãcia ora-
 tores eorum. Philippus de Rauenstein curauit ob id de medio fieri eun-
 dem capitaneũ. Interim Wilhelmus Rim Gandau, homo audacissimus,
 duci rem omnẽ eo loci fecit aduersam: Dux tñ dissimulatẽ per occiduam
 Flandriã transiens cum expedito agmine, fertur cõstituto die opidũ Bru-
 gense irrunpere cõstituisse, accepto cum quibusdã opidanis, quos cõcios
 habuit, die, quę esset uigilia sancti Matthię, quo applicaret. Sed cum esset

• bisextilis ille annus, idq; a duce minus aduerteret, priori fertur aduolasse die: stetitq; explicitis signis & agminibus extra portā, expectās aperturā, de qua ante cōuenisset: Sed reb⁹ in urbe imparatis, stetit ociosus: coepitq; tumultus in urbe, uel suspicantiū, uel deprehendentiū prodicionem. Itaq; iugulantur aliquot boni uiri & desquit gladius in urbe publicus. Per que tempora adunatis Gandauī mēbris, uerbū fecit p̄sidentis Flandrię de gerendo bello in archiducē Austrię, qui administrationē querēs rex filij sui terram turbaret: Insuper accusabat ducē de inito foedere cum Anglicis, quod patrię statuta uetuisent. Cuncq; longa oratione in eā rem perorasset rogauit sententiā singulorū: Iussi dicere primū abbates, unus respōdit pro omnibus: Ne forte inquit quis in uerbo reprehendat, operepreciū uideri omni clero cōuocato, responsum edere scripto: Idq; placuit. Respōsum est ergo postera die tribus p̄cipuis in omni cōtrouersia capitibus, per summas rationes & optimas causas elisis: Quorū primū erat de causis prohibēdi ducē ab administratione legitime tutelę, quas cum omni modestia obtriuerūt, non uisas esse legitimas astruendo: Alterum de precibus pro pace ad Deum interponēdis, facile fuit annuerē: quia debitū erat polliceri. Tertiū de sumptibus cōmuni onere supportandis per belli tēpora, que sunt bona ratione a clero subuersa. Gādaueses autē pro cōsueta temeritate multa sibi arrogauere: Missam ad se legationem ex Francia cōtemplere: Omnia oportuna bello loca occupauere, Slusam, Cortracū, Aldenardū, Geraldī montem.

CA. XXXIII.

Enerat deinde anno quarto & octuagesimo, solennis ambasata
 u ex rege Francię: Archiepūs unus, dñs Antonius de Burgūdia.
 Principes autē de sanguine cū pupillo Brugas se recepere, q; prospicerent ducem oratorib⁹ regis occursum Gandauū, ne presentē filium abiens secū abduceret. Sed dux ipse Bruxellis remansit. Gandauī autē legatio regis acerba depromit: Non placere regi, quā Flādrenses pretendērent ducis dehonestationē: q; soter regis esset: q; Imperatore Romano patre illustraretur: honorē eius esse regi penitus animo: eumq; multis ex causis tueretur: Impiū esse filiū abstrahere patris gremio: Proinde paratū regem, nisi resipiscerent ab errore, decē militū milibus adiuuare ducē. Conuentus deinde omniū placito indicit in Teuremūdā (limes hic est Flandrię) ubi cōuenere principes de sanguine, Flandrię stat⁹, dux ipse cum magnifico comitatu. Post multa inuicē tractata, cōuenit inter omnes, filium patri reddendū, eo q; non alienus esset, sed legitim⁹ tutor rerum filij: & q; pensi plurimū apud omnes mortales habere uideretur, caput esse illū ordinis ac fraternitatis de Aureo uellere, institutę per Philippum ducē, Karoli patrem, pueri maternū proauū: Additū, q; officarij in ditionib⁹ non extranei Alemāni, aut Burgūdi, sed indigenę p̄ficerent. Hęc quis cōuenta placuissent, tñ ad exequutionē peruenire non poterāt, tumultuante populo trium in Flandriā urbiū. Cōtederunt tum Flādrēses summopere nundinas Antwerpīę cōturbare, quarū munere ea urbs excresceret in immensum, in magnū Flandrię detrimentum: egerūtq; cum Anglicis, ut pannos

Q i

suos Brugas perducerent, ibi distrahendos: ut emporiū illud suo honore atq; emolumento non fraudaret. Multa in eam rem egisse cōtendit Iohānes Capenolle Gandauensis capitaneus, ex caligarū factore in eum modū proficiens: qui cum quingentis egressus urbē armatis, per Alostum locis oportunitis, itinera petentiū Antwerpiā conatur impedire. Iterum interuentu Romanorū Imperatoris cōuentus indicitur ad res cōponendas: q; altioris honoris locus filio pararet: Multa tñ frustra sunt attentata. Interim Sastungen firmauere Gandauēses præsiidiū: ut de Scaldi flumine nemo posset in Brabantiam peruenire: Quę res incōmodo non paruo affectit Antwerpiēses. Cuncq; illi se aliqñ ex aduerso in armis ostēdissent, Gandauenses prodeūtes magna multitudine, non longe Antwerpia, in fluminis ripa ligneū sibi firmauere præsiidiū, Roboreā appellāt domū. Ex aduerso aut iuxta Carthusiā firmatū est simile ab Antwerpiēsis receptaculum, Truncalis dom^o, ut alternis minis sibi obiacerent, ictib^o uanis bōbardarū tonātes in aera. Adiere deinde ducē multi nobiles, qui auxilia illi in Flandriam obtulerunt: sed non erat Maximilianus præceptus oppugnare sui filij ditionē. Inter alios Wilhelmus de Arberg, cum apud ducē cōtempta uideret quā afferebat opera, se Gādauēsis in ducē præbuit capitaneū: Sed neq; ibi acceptū habuere uirę sanguinariū. Vocabāt Gādauēses Antoniū de Burgūdia: Sed illo recusante, Iacob^o de Sabaudia, de Remōt, & sancti Pauli comes asciscit. Ille ueniens cōciliū Brugis contraxit ex animo agens de cōcordia inter partes, ne regis sui incurreret offēsam, si precipitaret bellum, quod regi displicere uidebat: nam ex illi^o erat sentētia, futurū socerū suū non excludi gubernatione terrarū, & ab administratione rerū filij sui. Sed nō erat qd duras posset inflectere ceruices Flamingorū. XXXV.

Interim dux Maximilian^o in Zelandia sedit pro tribunali, uocās in iudiciū Wulfardum dñm de Veris, q; cōtra se dñm suum defendisset Traiectēses: Ille locis se tutis cōtinet. Discēdēte duce, ille reuersus puniuit quosdā ex subditis, qui presente duce in se dixisse testimonium ferrent: Nec fidens diutius ille prouincię, sarcinis cōpositis, cum uxore liberisq; cōtendit Gandauū, q; nusq; alibi securus a duce uideretur, accusabatq; ducē apud amicos in Francia, q; uxor eius inde orta esset, fingens q; filias suas dux Alemānis suis copulare cōiuges niteretur, ut odiū illi conflaret. Inde rectores opidorū in Flādria principalīū, missis literis, capitaneos sollicitabant, magnis promissis inuitantes, ad gerendū bellum in ducem. Dux aut mouēs ex Mechlinia, non cōtemnēdo exercitu descēdit in Flandriam, Alostū, Teuremondā, Aldenardū, & reliqua oportuna loca in potestatē accepturus. Primū Aldenardū minis ei^o cōcessit: Inde Teuremonda. Multa fiūt leuia prælia, Incōmoda, damna sine fine, uastationib^o incendijs, gladijs. Flandrenses militū Frācorū insolentiā non ferētes, se ab illis absoluūt, uersusq; in Francos dux sepe eos profligauit, qui starent pro urbibus: In opidis (ut fit) uaria hominū studia cōciuere crebrā in illis turbam: Nam qui ducē ausi sunt, uel nominare, mox ut peditores proscribuntur. Hunc rerū statum miseratus ipse dux, cum non posset in auctores in-

famie sue uindicare: quod eum diceret dilapidatorem rerum filij, inutilem terrarum gubernatorem, uenisse ad eos inopem ut saginaretur, nihil eum suis uiribus posse. Maiorem exinde manum militum dux ipse contraxit: ut ostenderet contumacibus fabulatoribus quid mererentur. Ergo multis locis Flandres sternuntur: In Niniuero, in Geraldii monte, ceterisque locis: Nec illis profuit Gallica militia quam habuerunt: Vltor superbie Deus astitit duci, & uindicauit in contumaces: nisi quod auctores scelerum, gubernatores maiorum urbium non attigit: Vastitas tamen terrae pertinet & pertingit ad omnes. Interea cum multa saepe fierent in inquirenda inueniendaque pacis media, per principes, per submissos oratores, per clericum regionum: nihil tale potuit excogitari quo placarent animi Flandriam gubernantium: Pertinax erat studium partium. Videbatur equa deposcere Maximilianum: ut tradito in manus eius filio, sex utrinque arbitris causa mandaretur agenda. Sed nihil apud pertinaces: Arbitrabantur id quod uerisimile fuit: si semel in paternas manus filius recidisset, difficile iterum eruere fore: Nec tamen formidabant puellam germanam in manus dare Francorum. Sed durius illis uisum carere puero quam puella: Illa enim transit in ius mariti.

CA. XXXVI.

Er quod tempus, ne diu Saxonia inconcussa maneret, Henningus Hildesemensis episcopus, qui multa fecit priusquam ad tranquillam ecclesiae suae gubernationem perueniret: cum post septem annos persentiret necdum esse emollitos ad plenum suorum in se animos, & ad tranquillitatem iam grandaeus aspiraret: cum propinquo suo Bertoldo Verdensi episcopo loquutus, modesta sibi reseruata portione egit, ut ille acciperet ecclesiam apostolica prouisione, suae nihilominus Verdensis administrationem papali prouisione, consentiente utroque capitulo, retineret: Idcirco annuentibus utrobique partibus in capitulis, prouidente summo pontifice, ita est constitutum. Henningus apud ecclesiam quiete sibi constituta, totus in Deum conuertitur. Bertoldus multa nobilitate stipatus, ad Hildesemensem ecclesiam omnium gratulatione introducit. Non tamen fuit diuturna eius ad ciuitatem & ciuium in se tranquilla conuersio: quod neque integro affectu ciuitas dimisisset Henningum suum, pro quo tanto labore sudasset, & iam apud Bertoldum licere sibi quod merita praesumeret non uideret. Itaque aduersante animo statim in apertum bellum habuere paratum: Omnis ecclesiae militia cum magna parte capituli inhaesit, ut debuit episcopo. Henricus dux Brunswicensis Wilhelmi filius, iam rerum potitus, ipsis Hildesemensibus aduersatus, episcopo tulit suppetias. Causa belli tanti, quod exhaustae bellis ecclesiae succurri poscit a ciuibus pontifex, permissa re in urbe uenaliu tolerabili impositione (Gabellam Itali uocant) Sed cum ciues induci non possent, armis cogendi, & malis edomandi uidebantur. Sed durum a stirpe genus frangi potuit, flecti non patitur. Multa uicissim fuere leuia praeglia: bis dux iunctus episcopo, totis agminibus in urbem uersus, oppugnauit: Aliquando dimissis iumentis in pedes constititerant, properantes ad proxima urbi repagula: ibique stantes in aduersos ciues pugnauere. Egressi deinde ciues, Sublimem, quam uocant, Hamelen expugnant, ibique captos aliquot militares abstraxerunt:

Q. ij

Crebrius ad uicina uastabundi procurrunt, eodem sole reuersi in urbem: Multa inuicem intulere incōmoda. Vicinæ urbes, q̄ causa quoq̄ illarum agi uidebatur, tulere ciuib⁹ auxilia. Venerat comes de Retberge cum expeditis de Westphalia militibus trecentisquingenta, petiturus urbem Hildesem, ut illis militaret. Id rescit dux Hēric⁹, statuitq̄ cū ecclesie militibus oportuno loco illis insidiari, inter Leynā & Delftriā, ad montem quem uocant Peuters, incurrerunt captis omnibus. Sed tum se maior hostium man⁹ prodidit. Brūswickēses, Lunenburgēses, Goslarēses, Magdeburgenses, Embickēses, Gotingenses, Northemēses, Stendaliēses, hostilia nūciauere, & collatis armis introducere, nemine in aduersum procedente, per munitionē Buckēdal: episcopos Osnaburgēsem, Myndēsem, de Lippia, de Hoya, de Scowenborg, de Diepholt, comites & barones, & Henricū ducē de Brūswico Trāssyluanū de Grubēhagen, qui magna spe ingressus, q̄ ad possessionē aliquā antiqui, ut ferebat, dñj, ducat⁹ de Brunswico, tantis collatis in unum armis, reducerēt. Sed tūc incōmoda multa sunt collata terris: Opidum Sarstede exustum, magnis licet uiribus defensum. In terra Brunswickēsi multa est uastitas irrogata, & poterat esse maior, si unū omnes sensissent: Multe quoq̄ exustiones in terra Gotingēsi: Nec aliud tanto molimine peractū est, q̄ ut rurales casæ per agros exurentur: agri uastarentur: prædæ abigerent: Aliquot uicissim capti ui alter nauere. Sed nihil tale prouenit, quod equaret captū cum cōmillitonibus comitem de Westphalia, duobus fere annis tracto bello. XXXVII.

Nuus erat octuagesimusquintus, cum graui inuicem odio, hinc a dux Maximilianus, inde uero Flandrii sequerent: quibus erāt duobus actores Iacob⁹ de Remont comes sancti Pauli, & Philippus Desquordes cum armatura sua. Statim uero coeperūt esse Franci Flandrensibus suspecti, q̄ colloquiū fouerēt, alter cum Phillippo de Rauēsteen, duci tum adherente, ex eo die, quo placita inter oratores regis cōstituta Flandrensēs non impleverunt: alius etiā, q̄ criminaretur ipsi duci uerbū facisse. Itaq̄ formidātes Flādrj ne in manus ducis proderent, paulatim se a Francis retraxere. Percrebuit rumor, q̄ in manus ducis iterū tradēda Brugen sis urbs diceretur. Iterum tumultuatio grauis in ea cōsurgit: noua in suspectos cōcitatō: Nec Gandauī maior erat tranquillitas: Cum enim multa foris experirent aduersa. Wilhelmus Rim, & Iohānes Capenolle cum manu ualida contenderāt Alostum: Interim Matthias Speiart exoritur, alius in Gandauo capitaneus, qui partibus ducibus populū, cum abessent capita factionis, inclinauit: missisq̄ per fraudem nuncijs Alosto euocauit Wilhelmū & Iohānem memoratos, specie magnæ rei, cui adesse oporteret, contrectandæ. Mox uincti trahuntur Gandauum. Wilhelmus cum Daniele quodam plectitur capite: Matthias a rege Frāciæ, ad quem ibat orator, militari cingulo, ut esset aurat⁹ miles, decorat⁹. Mansit igitur Matthias pcurante, diu cum filio pater. Cū iam indignaret⁹ offensa urbs q̄ numerosior q̄ cui posset obsistere, dux esset intromissus, celsis gladio qui ferocius sunt inuecti, cunctis uidentibus, dux filiū suum transtulit Bruxellas.

Sluse autem insule prefectos dux ipse destituit, cuncta in suam trufferens potestatem. Interim Wilhelmus de Arberg artis ingenio captus, supra Mosam Traiecti gladio ceditur, quod episcopum Leodiensem occiderit, quod officialem eius oppresserit, quod ligam cum Francis duxerit: Omnia iam ex ducis sententia constituuntur: quod qui rebellionis conscii inuenirentur, si de aurei uelleris ordine essent, per fratres, ceteri per legislatores punirentur: Innouatis Gandavi legislatoribus (ita uocant qui concilium publicum faciunt in opidis, per singulos annos iussu principis renouati) multi sunt proscripti, multi in uinculis habiti. Hoc etiam statu, cum iam dux uictor hostium uideretur, in Leodienses quoque, qui quieturi non uidebantur, in opidum sancti Trudonis, que placere constituit.

CA. XXXVIII.

Vrabat per id tempus bellum in Saxonia, in quo sua quies odia d profsequitur. Gottingenses tum cepere arcem lunde, & castellanum eius duxere captiuum: Opidum Northem sub arce Hardenberg captum & incineratum. Goslarienses arcem Hartesborg expugnauere, que illis semper erat in diabolum malum. Sed Hericus dux Brunswici, in societatem deuocatis militaribus ecclesie Hildesemensis, adque itabat Goslariam, ostentans illi cum non multis. Ciues elati recenti uictoria facile excurrunt: ducem, ut putabant, nullo negotio repulsuri: Ille, quod non cauebant, simulata fuga, retrotulit pedem. Ciues immemores, quid recenti memoria Embickensibus acciderit, acrius cedentem perurgent sequentes, donec collocatis insidijs intercepti ceduntur, capiuntur, abducuntur, ere emunguntur. Stabat in urbis porta uir militaris, casuum illorum peritissimus, qui ciues sequi suos parantes, uix potuit in tuto continere, ne in idem periculum sequentes cum prioribus laberentur: Cernitis, inquit, turbatos ordines, uestros cedi, capi, fugari: Et quid nisi in apertum ruitis periculum? Si iam eo peruenissetis nihil uobis prosperius quam intentare fugam, si permitteretur. Sic agitur cum urbis, posteaque audacie sue nullum ponunt modum. Quis nocuisset stantibus intra sua moenia? Quis uel ad proxima pugnantibus? Satiusque erat amittere pauca que abigerentur iumenta, quam talem uidere exitum, dum audent procurrere, & ut ipsi putant, ostentare uires, certare pro gloria, quibus satis superque esse debuit, incolumitatem suam tueri. Aequae enim proficiunt militares in mercaturis, & ciues in armis: Sorte sua contenti sunt pauci. Sed hic sit huius modus uoluminis.

FINIT LIBER

DVODECI

MVS.

SEQVITVR LI

BER. XIII.

Q in